

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ÖZDEMİR ASAF VE POPÜLER EDEBİYAT İCERSİNDEKİ YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Yakup Atalay

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Haluk Öner

“Bu tez 12/09/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Haluk ÖNER	
Doç. Dr. Macit BALIK	
Doç. Dr. Ahmet KOÇAK	

KABUL VE ONAY

Yakup ATALAY tarafından hazırlanan “Özdemir Asaf ve Popüler Edebiyat İçerisindeki Yeri” başlıklı bu çalışma,12/09/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda **oy birliği** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr.Öğr Üyesi. Haluk ÖNER

Üye : Doç. Dr Macit BALIK

Üye : Doç .Dr. Ahmet KOÇAK

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 12/09/2019 tarih ve ..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Metin SABAN
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Dr. Öğr.Uyesi Haluk ÖNER danışmanlığında hazırlamış olduğum “Özdemir Asaf ve Popüler Edebiyat İçerisindeki Yeri ” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Yakup ATALAY
12.09.2019

ÖN SÖZ

Türk Edebiyatımız farklı dönemlere ayrılmış bir edebiyattır. Her dönem kendi coğrafyasını sanatkârına da yansıtır. Bu bağlamda Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı da sosyal, siyasal, kültürel vs. alanlardaki gelişme ve değişmelere paralel olarak pek çok farklı görüşteki şair ve şiir topluluklarına sahiplik yapmış bir dönem olmuştur. Bu dönemde çok sayıda şiir anlayışı ortaya çıkmış bazı şairler kendine uygun gördüğü grupta yer alırken bazıları da kendine has bir yol izlemiştir. Özdemir Asaf da kendine özgü sanat yapanlar arasındaki yerini almıştır; zira bazı etkilenmeler yaşamış olsa da onu herhangi bir gruba dâhil etmek doğru olmayacaktır. Kendine özgü sanatıyla hem kendi döneminde hem de sonrasında adından söz ettirmeyi başaran Asaf, edebiyatta kendine ait sağlam bir köşe edinebilen şahsiyetler içerisinde sayılabilmektedir. Popülaritesine rağmen hakkında yapılan çalışmaların da yetersizliğini göz önünde bulundurduğumuzda onu, eserlerini ve onun popüler edebiyat içerisindeki yerini incelemek elzem bir husus olarak karşımızda durmaktadır. Asaf'ın kişisel ve edebi üslubu, kendine özgü sanat tavrı gerek döneminde gerekse sonrasında okurların dikkatini çekmiş ve onu popüler bir şair yapmıştır. Popüler edebiyatın halk tarafından rağbet edilen edebiyat olması noktasında Asaf için edebiyat sahnesinde yer edinmeye başladığı noktadan bu yana popüler edebiyat içerisinde de var olmuştur denilebilir. Bizim de bu çalışmayla amacımız gerek kendi döneminde gerekse sonrasında her daim popüler kalmayı başarabilmiş olan bu sanatkârın akademik anlamda yeterli düzeyde ele alınmamış olması nedeniyle onu halk nezdinde yakalamış olduğu popülarite yönüyle akademik alana kazandırmaya çalışmaktır. Özdemir Asaf gerek sanatkârlığı gerek sanatına yansıttığı dünya görüşüyle edebiyatımızda hassasiyetle ele alınması gereken bir şahsiyettir.

Yaptığımız tez çalışmamızda bilgi ve tecrübesiyle bana yön veren saygıdeğer Doç. Dr. Haluk Öner hocama teşekkürü bir borç bilirim. Tezimin her aşamasıyla hemhal olan tezin her bölümüne farklı bakış açısı getiren sevgili eşim Mine Atalay'a dualarıyla destek veren annem Fatma Atalay'a ve imlâ düzeltmelerinde yardımlarını esirgemeyen kadim dostum Hanifi Göksu 'ya teşekkür ederim.

Yakup ATALAY

Bartın,2019

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Özdemir Asaf ve Popüler Edebiyat İçerisindeki Yeri

Yakup ATALAY

Bartın Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Haluk ÖNER
Bartın-2019, Sayfa: IX + 64

Bu çalışmanın amacı kendine has bir üslupla sanat yapan Özdemir Asaf'ın popüler edebiyat dünyasındaki yerini ve önemini göstermektir. Çalışmamızda Özdemir Asaf hayatı ve eserleriyle ele alınmış; ardından kültür, popüler kültür ve popüler edebiyat kavramları açıklanmaya çalışılmış; Özdemir Asaf'ı popüler edebiyatın önemli figürlerinden biri yapan sebepler sayısal verilerle de desteklenerek açıklanmıştır. Böylece günümüzde araştırma yapan akademi çevrelerince Özdemir Asaf üzerine yapılan çalışmaların istenilen nitelik ve nicelik derecesine gelmesini sağlamak amaçlanmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Servet-i Fünun dergisinde yayımladığı şiirlerle yazın hayatına atılan, hem nazım hem nesir alanlarında eser vermekle birlikte şair kimliğiyle tanınan Özdemir Asaf, kendine has üslubuyla ölümünden sonra bile okunurluğunu koruyup günümüze kadar eserlerini ulaştırmayı başarmış önemli bir şahsiyettir. O, edebiyatımız içerisinde popüler bir şair olarak ismini ve sanatını yaşatmaktadır. Asaf'ın eserlerinin muhtelif matbaalarca defaatle basımının yapılması, şiir ya da sözlerinin internet kaynaklı platformlarda kayda değer bir okur kitlesi tarafından paylaşılıp beğenilmesi onun yazın dünyasındaki varlığını sürekli kılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özdemir Asaf; popüler edebiyat; popüler kültür; tüketim

ABSTRACT

Master Thesis

Özdemir Asaf and His Place In Popular Literature

Yakup ATALAY

Bartın University

Social Sciences Institute

Turkish Language and Literature Department

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Haluk ÖNER

Bartın-2019-, Page: IX + 64

The aim of this thesis is to show the importance and importance of Özdemir Asaf in the world of popular literature. In our study, firstly Özdemir Asaf was this discussed together with his works and then the concepts of culture, popular culture and popular literature were tried to be explained; the reasons that make Özdemir Asaf a popular literary poet were supported by numerical data and thus, it was aimed to ensure that the studies carried out on Özdemir asaf by the academy circles doing the research today reached the desired quality en quantity. Serveti Funun period of literary life thrown into the field of both poetry and prose in the field of work, but also known as a poet Özdemir asaf, both personal and unique literary style, even after his life to maintain the readability of an important person who managed to reach until today. Hi is a poet who lives his name and art into the popular literature which is a product of popular culture. The fact that Asaf's Works are regularly printed by various printing houses and that poems or words are shared and appreciated by a remarkable audience on internet-based platforms has made his existence in the literature world permanent.

Key Words: Özdemir Asaf; popular literature; popular culture; consumption

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	ii
BEYANNAME.....	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
1.ÖZDEMİR ASAF'IN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ.....	3
1.1. Hayatı.....	3
1.2. Edebi Kişiliği.....	5
1.3 Eserleri.....	7
1.3.1.Şiir.....	7
1.3.2.Düzyazı.....	14
2. POPÜLER KÜLTÜR VE EDEBİYAT.....	16
2.1.Kültür Kavramı ve Popüler Kültür.....	16
2.2.Popüler Kültürde Tüketim.....	24
2.3.Popüler Kültürün Birey ve Toplum Hayatına Etkileri.....	28
2.4. Medya ve Sosyal Medyanın Popüler Kültür İle İlişkisi.....	29
2.5. Popüler Kültür İçerisinde Edebiyatın Yeri.....	33
3. POPÜLER EDEBİYAT VE ÖZDEMİR ASAF.....	37
3.1. Özdemir Asaf'ın Popülaritesinin Ardındaki Sebepler.....	37
3.1.1. Şiir Dili ve Anlatımı.....	37
3.1.2. Kısa Şiir Anlayışı.....	40
3.1.3. Kullanılan Bireysel Temalar.....	41
3.1.4. Şiirlerindeki Öyküsel Arka Plan.....	46
3.2. Özdemir Asaf'ın Popülaritesinin İstatistiki Verilere Dökümü.....	49
SONUÇ.....	58
KAYNAKÇA.....	60
ÖZ GEÇMİŞ.....	64

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
Tablo 1: Facebook Verileri(12/05/2019).....	36
Tablo 2: Youtube Verileri (11/05/2019).....	56
Tablo 3: Özdemir Asaf'ın "antoloji.net" Şiir Sitesindeki Toplam 331 Şiirinin 13/04/2019 ile 11-05-2019 Tarihleri Arası Okunma Verileri.....	65
Tablo 3: Özdemir Asaf'ın "askşiirleri.org" Şiir Sitesindeki Muhtelif Şiirlerinin 11-05-2019 Tarihli Okunma Verileri.....	74
Tablo 3: Özdemir Asaf'ın "e-sehir.com" Şiir Sitesindeki Muhtelif Şiirlerinin 11-05-2019 Tarihli Okunma Verileri.....	81
Tablo 3: Özdemir Asaf'ın "canim.net" Şiir Sitesindeki Muhtelif Şiirlerinin 11-05-2019 Tarihli Okunma Verileri.....	88

GİRİŞ

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri pek çok poetik anlayışın eş zamanlı olarak sergilendiği bir dönemdir. Bu dönemde çok sayıda şair ve şiir anlayışı ortaya çıkmıştır. Kimi şairlerin görüşü paralellik gösterirken kimilerinininki de tamamen kendi istikametinde ilerlemiştir. Özdemir Asaf da şiir anlayışını kendine özgü bir anlayışla oluşturan şairlerdendir. Her şair gibi şiir serüveninin bazı dönemlerinde etkilendiği şairler veya anlayışlar olmuşsa da onu herhangi bir gruba dâhil etmek doğru olmayacaktır. Popüler edebiyat, kendine özgü sanatıyla hem kendi döneminde hem de sonrasında adından söz ettirmeyi başaran Asaf, 'ı önemli figürlerinden biri olarak kabul etmiştir.

Özdemir Asaf belli kalıp ve ölçütlere sığdırılacak bir şair değildir. Şiirlerinde gerek biçim gerekse içerik olarak kural gözetmeyen bir şairdir. Hem insani duruşu hem de sanat tavrı ile gerek Cumhuriyet Dönemi gerekse günümüz şairlerinden ayrılarak özgün bir şair olmuştur. Edebi yönü, düşünceleri Asaf'ı ayrı bir düstura sahip şair ve yazar konumlamasına dâhil ederek popüler edebiyat içerisindeki yerini sağlamlaştıran hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Onun popülaritesi, niceliksel veriler de dikkate alındığında azımsanmayacak ölçüdedir. Tüm bunlara rağmen Özdemir Asaf üzerine yapılan çalışmaların yetersizliği ortadadır; onu ve sanatını daha iyi anlamak adına çalışmaların artması anlamlı olacaktır. Özdemir Asaf ve onun popüler edebiyat içerisindeki yerini ele aldığımız bu çalışmada onu ve sanatını daha iyi tanımak ve anlamlandırmak imkânı bulunulacaktır.

Çalışmamızda öncelikle Asaf'ın edebi kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Sonrasında onun popüler edebiyat içerisindeki yeri, konu hakkında daha önce yapılan araştırmalara da başvurularak açıklanmaya çalışılmış ve onu popüler yapan sebepler üzerinde durulmuştur. Özdemir Asaf ve onun popülaritesi incelenirken kendisinin şair kimliğinin ön planda olmasından ötürü konuları en iyi örnekleyen şiirler seçilerek çalışmaya dâhil edilmiştir. Şairliği ve en beğenilen şiirleri üzerinden istatistiki verilere de yer verilerek popülaritesinin düzeyi ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Özdemir Asaf ve onun popülaritesinin incelenmesi yönünde oluşturulan bu çalışmada onun kendine has şair kimliği gözlemlenmiştir. Şiir dışında deneme, öykü, mektup gibi düzyazı alanlarında da eser veren Özdemir Asaf esas olarak şair kimliğiyle tanınmış bir şahsiyettir. O; dönemindeki farklı edebi grup oluşumlarının sanatlarını takip

imkânı yakalamış, önemli edebiyatçılarla sohbet imkânı bulmuş, dönemse ideolojik baskılara maruz kalmış ve tüm bunları eserlerine aksettirirken özgünlüğünü korumayı bilmiştir.

Asaf'ın kişisel duruşu ve edebi üslubu, kendine özgü sanat tavrı gerek döneminde gerekse sonrasında okurların dikkatini çekmiş ve onu popüler bir şair yapmıştır. Asaf'ı popüler yapan pek çok sebep vardır: O, sanatını icra ederken kendine has bir Türkçe ve düşünsel çıkarımla özgün bir tavır sergilemiştir. Yine bireysel temalara ağırlık vererek okurun duygu dünyasına hitap etmeyi başarmış, kullandığı kısa ve yoğun ifadelerle de hafızalardaki yerini almıştır. Ayrıca sanat yapma kaygısıyla şiirinin anlaşılabilirliğini tehlikeye atmamıştır. Bazı şiirlerinin arka planında karşımıza çıkan öyküler de Lavinia şiirinin herkesçe bilinen öyküsü gibi- popülaritesini desteklemiştir. İnce, kendine özgü bazı hareketler ve esprili tavrıyla da insanların ilgisini üzerine çekmeyi başarmıştır.

Asaf'ın gerek eserlerinin hem kendi döneminde hem de ölümünden sonrasında gördüğü baskı sayısı gerekse çeşitli WEB sitelerindeki tıklanma beğeni ya da paylaşım oranları onun popüler edebiyat içerisindeki yerini gösteren veriler olarak karşımızda durmaktadır.

1.ÖZDEMİR ASAF'IN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Hayatı

Asıl adı Halit Özdemir Arun olan şair, 11 Haziran 1923 tarihinde Ankara'da dünyaya gelmiştir. Asaf'ın babası Mehmet Asaf Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş aşamasında Atatürk'ün "Söyleyin Asaf'a Ankara'ya gelsin. Şûra-yı Devlet'i kuracağız." talimatıyla görevlendirilen bir devlet memurudur (Asaf, 2010a: 17). Aile, 1922'de Atatürk'ün talimatıyla Ankara'ya taşındıktan bir yıl sonra Asaf'ın ikiz çocuğa hamile olan annesi Hamdiye Hanım zorlu bir doğum sürecinin ardından 11 Haziran 1923 yılında Halit Özdemir Arun'u, 12 Haziran'da da ikiz kardeşi Neire Özgönül'ü dünyaya getirir.

Mehmet Asaf, 12 Ağustos 1930 tarihinde vefat edince Ankara'da yaşamasının bir nedeni kalmadığını düşünen şairin ailesi ana ocağı olan İstanbul Acıbadem'deki evine taşınır. Özdemir Asaf; anneanne ve teyzenin de dâhil olmasıyla genişleyen ailesiyle İstanbul'da yaşamaya başladığında henüz yedi yaşındadır. Bu dönemlerde babasızlığın verdiği eksikliğin pek de bilincinde olmayan Asaf, ilerleyen dönemlerde onun eksikliğinin vereceği hüznü şiirlerinde dile getirecektir:

...

Babamın öldüğünde aylardan Hazirandı

O elli dördüneydi ben yedi

Bir ışık söndüğünde yol yandı

O kedi bunları nasıl da bildi

...

(*Çiçek Senfonisi*, "Diyalog":231)

Diğer taraftan Özdemir Asaf Atatürk'ün emriyle Kadıköy Yel Değirmeni'ndeki Fransız Erkek Lisesine kaydolar ancak okulun açılır açılmaz kapanması üzerine yine Atatürk'ün emriyle İsmet İnönü tarafından verilen bursla yatılı olarak Galatasaray Lisesinin İlk kısmına (Ortaköy, Beşiktaş) kaydedilir. Hayatının başlarında geçirdiği akciğer rahatsızlığı nedeniyle devamsızlıktan sınıfta kalan Özdemir Asaf, parasız yatılı eğitiminden de mahrum kalır. Galatasaray Lisesinin son sınıfını paralı okumak zorunda kalacağını gören şair, maddi imkânsızlık nedeniyle Galatasaray Lisesinden ayrılır. Kabataş Erkek Lisesinin yapmış olduğu parasız yatılı lise sınavına girip kazanan Asaf son sınıfı bu lisede okuyarak 1942 yılında mezun olur. 1934'te Soyadı Kanunu gereği aldığı 'Arun' soyadını kullanmaya başlar.

Edebiyata ilgi duyarak büyüyen ve erken yaşlardan itibaren yazmaya başlayan Asaf'ın ilk yazısı 1939 yılında *Servet-i Fünûn Uyanış* dergisinde çıkar. Bu tarihten sonra Fransızcadan çeviriler yapmaya da başlar.

1942 yılında Doğan Sigorta Şirketinde sigorta prodüktörlüğü yapmaya başlayan Özdemir Asaf aynı yıl İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine, ardından da İktisat Fakültesine kaydolar. Ancak o, üniversite yaşantısının kendisi için uygun bir ortam yaratmadığını şu ifadeyle belirtecektir: “Lise ötesi, üniversite yıllarını kapsıyor. Masalımsı öykülerdi. Gezmeler, tozmalar, giysiler, arabalar, kotrolar, tatiller... Paralı, pullu, gösterişli bir kesit. Hiç öyle zamanlar içinde yaşamadım. Ko‘madı bana.” (Asaf, 2006: 24) İktisat fakültesini 3 yıl okuduktan sonra eğitimini bırakıp Gazetecilik Enstitüsüne başlayan Asaf buradan da ikinci sınıftayken ayrılır.

1945 yılında Pitirgirili 'nin *Hiçbir Kadın Bana Hayır Demedi* isimli öykü kitabını Türkçeye çevirir.

1946'da ilk evliliğini üniversite yıllarında tanıştığı Sabahat Selma Tezakın ile yapıp ailesinin bir üst katına yerleşir. İki yıl sonra kızı Seda Arun dünyaya gelir. Özdemir Asaf, aynı yıl askere gider. Erzurum'da yedek subay olarak ifa ettiği vatani görevini 1949 yılında tamamlar. Askerliğini bitirip İstanbul'a dönen Asaf'a 1950'de eşi Sabahat Selma Tezakın, babasından kalan miras ile sanat matbaasını kurması için maddi destek verir. O, bundan beş yıl sonra da Yuvarlak Masa Yayınlarını kurar. Böylece ilk kitabı olan *Dünya Kaçtı Gözüme'yi* 1955'te yayımlar. Sonraki yıl *Sen Sen Sen*, bir sonraki sene *Bir Kapı Önünde* ve 1961'de de Yuvarlağın *Köşeleri* isimli etikalarını basıp yayımlar. Bu yıllar Asaf'ın en verimli yılları olmuştur.

1961'de Sabahat Selma Tezakın'dan ayrıldıktan bir yıl sonra, 1954 yılında tanışmış olduğu Yıldız Moran'la evlenen Asaf aynı yıl *Yumuşaklıklar Değil* isimli kitabını yayımlar. Bu arada Yine eşi Yıldız Moran tarafından İngilizceye çevrilen şiirlerini *To Go To* ismiyle 1963'te yayımlar. Asaf'ın Yıldız Moran'dan 1962'de Gün, 1963'te Olgun, 1966'da ise Etkin isimlerinde üç çocuğu dünyaya gelir.

Oscar Wilde'ın *Reading Zindanı Baladı'nın* Andre Gide tarafından Fransızcaya yapılan çevirisini 1968'de Türkçeye çevirir.

1970 yılında Sanat Matbaasını kapatır. Dolayısıyla Yuvarlak Masa Yayınlarından çıkan son kitabı *Nasılın'ı* Gün Matbaasında basıma çıkartmak durumunda kalır. Aynı yıl

Yuvarlak Masa Yayınlarını da kapatıp 1971'de Beşiktaş'ın Bebek Semtinde “Şimdi-BiblioBar”ı açar.

1975'te *Çiçekleri Yemeyin* ve 1978'te de *Yalnızlıklar Paylaşılmaz* isimli kitapları yayımlanır.

1980 yılının Aralık ayında beyin tümörüne yakalanan Özdemir Asaf Vakıf Gureba Hastanesinde tedavi görür.

Hastalığıyla bir yıl mücadele eden Asaf, 1981'in 28 Ocak'ında Bebek'teki evinde vefat eder. Vasiyeti üzerine Aşiyen Mezarlığına defnedilir.

Özdemir Asaf'ın vefatından sonra gazeteci Doğan Hızlan; çocukları Seda, Gün ve Olgun Arun tarafından 6 kitabı daha yayımlanmıştır.

1.2. Edebi Kişiliği

Özdemir Asaf, 1939 yılında ölümüne kadar şiir türünde eser veren popüler bir şairdir. Gözlem becerisi ve geniş bir kültür yelpazesine sahip olan Özdemir Asaf, dolu yaşadığını belirttiği çocukluk döneminden gelen birikimi, tecrübelerini ve yetiştiği kültürü şiirlerine yansıtmıştır. Ölüm, umut, geçmişe özlem, mekân, zaman, doğa, çocukluk, anne, kadın, yalan gibi temaları da kullanan şairin aşk ve yalnızlık temalarını daha sık kullandığı dikkat çeker. Diğer yandan temaları ile yaşamındaki evreler arasında bağ kurulacak olursa şairin gençliğinde aşk, ileri yaşlarında yalnızlık ve özlem temalarını sıkça işlemiş olduğunu söyleyebiliriz. İçerik olarak kavuşulmasa da umut dolu şiir kişilerinin aşkını 'ben' 'sen' ikilemi düzleminde aktarma yoluna gitmiştir. Bununla birlikte onun şiir kişileri genel itibarıyla yalnız bir portre çizmiştir.

Şiirlerinde Türkçenin sadeliğinden faydalanan Asaf az sözle çok şey ifade etme (lakonik üslup) yolunu tercih edenlerdendir. Dört beş kelimedenden oluşan şiirleri de mevcuttur. Ayrıca dilde kalıcılığı sağlamak için ezberi kolaylaştıran bir söz dağarcığını tercih etmiştir. Özdemir Asaf'ın poetikasında en çok göze çarpan yön ise kuralsızlığı kural edinmesidir.

"Şiir anlayışını 1950'lerden sonra sistematik bir düzen içerisine koyan Özdemir Asaf, şiir dili açısından sanatını kendi benliği üzerine koyan bir anlayış belirlemiştir. Edebiyat ve felsefe gibi iki alanı yaşamı boyunca kendinden uzak tutmayan şair, özellikle felsefeden beslenerek şiir dili noktasında “sevgi” unsurunu “az sözle çok şey” anlatmak

gibi bir zemine oturarak geniş bir kitleye seslenme başarısına ulaşmıştır. Şiirde yer verdiği “aşk, sevgi, mutluluk” gibi kavramların yanı sıra ele almış olduğu “ayrılık” kavramı hastalıklı bir üsluptan ziyade akli başında bir kalbin umutla bekleyişi şeklinde kendini göstermektedir (İsi, 2016: 299)."

Özdemir Asaf geniş bir kitleye seslenmek için Türkçenin yalınlığını benimsemiş ancak imgesel söylemli şiirlerinde kolay anlaşılır olmamayı tercih etmiştir.

“Özdemir Asaf özellikle kısa şiirlerinde, halk edebiyatı söyleyişleriyle nüktelere sığınır. Halk geleneğinden hareketle, şaşırtmaya dayalı nükteye düşer. Şiirinde bolca uyguladığı bu şaşırtıcı nükte yöntemini kitaplarına seçtiği adlarda kullanır (Enginün, 2007:104)."

Ramazan Korkmaz (2007), Özdemir Asaf'ı “Saf Şiir Arayışları” içerisine dâhil ederek bu şiir anlayışı hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur: “Şiir çalışmalarının büyük bir kısmını 1940-1960 yılları arasında sürdüren bir kısım şairler, şiirde her türlü ideolojik sapmanın dışında kalarak sadece saf şiiri amaçlamışlardır. Asaf Halet Çelebi, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas, Behçet Necatigil, Özdemir Asaf ve Fazıl Hüsnü Dağlarca gibi güçlü şairlerden oluşan bu kuşak, her türlü mektepleşme eğiliminin dışında kalmayı başarır. Bu şairler üzerinde Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'in ciddi anlamda etkisi vardır (Korkmaz, 2007: 277)."

Konur Ertop da Özdemir Asaf şiiri hakkında değerlendirmelerde bulunarak şairi ‘düşüncenin ozanı’ olarak değerlendirmiştir: "Özdemir Asaf, 1940'ların alaycı, taşlamacı şiirine örnekler vermeyi daha sonraları da sürdürmüştür. Kahramanı “küçük” adamdır. Özdemir Asaf'ın şiirinin geniş topluluklara ulaşmasının nedenlerinden biri, sık sık sevgiden söz etmesidir. O, asıl kolayca akılda kalan, kısa şiirleriyle ün kazanmıştır. Okurunu düşündürmeye çağırır. Düşüncenin ozanı olmayı amaçlamıştır (Ertop, 2012:94)."

Durmuş, Asaf'ın şiirlerindeki lirizmi Türk şiirinin geleneksel eğilimiyle birleştirir: "Özdemir Asaf'ın şiirinde dikkati çeken 'sen algısı' ve buna yönelik olarak özellikle şiirlerinde doğan 'sen eğilimi'dir. Bu eğilim doğrultusunda şiirlerini lirik ve felsefik bir zemine oturtan Asaf'ın sen'e yönelik dikkati, Türk edebiyatında köklü bir mazisi olan ve yoğunlukla işlenen bir dikkattir. Bu dikkatin bir ayağı da Divan şiirine kadar uzanır. Şairin kendini bilmek konusunda takındığı tavır, Ahmed Yesevi'ye kadar götürebilecek bir tavidir (Durmuş, 2012: 88)."

Özdemir Asaf, sanat sanat içindir anlayışını tercih etmiştir. Bundan dolayıdır ki şiirleri gerek içerik gerekse biçim açısından ideoloji, teoloji ve felsefeden uzaktır. Ona göre şiir hiçbir zümrenin veya hiç kimsenin etkisinde kalamayacak kadar özgürdür. Bu bağlamda hiçbir akımın etkisinde kalmayan şair, kendine has bir üslup oluşturmuştur.

1.3 Eserleri

Özdemir Asaf'ındokuz şiir, bir öykü, bir mektup, bir deneme, bir etika ve üç çeviri olmak üzere toplamda on altı kitabı bulunmaktadır.

1.3.1.Şiir

Dünya Kaçtı Gözüme, Sen Sen Sen, Bir Kapı Önünde, Yumuşaklıklar Değil, Nasılsın, Çiçekleri Yemeyin, Yalnızlık Paylaşılmaz, Benden Sonra Mutluluk ile Sen Bana Bakma, Ben Senin Baktığın Yönde Olurum isimlerinde toplam dokuz şiir kitabı vardır.

Dünya Kaçtı Gözüme, Özdemir Asaf'ın ilk şiir kitabıdır. Kırk yedi şiir bulunan kitap, ilk kez 1955 yılında, şairin kendi kurduğu Yuvarlak Masa Yayınları tarafından basılır.

Ankara'da yedek subay okulunda iken, eşine yazdığı 2 Ekim 1948 tarihli mektupta kullandığı bir ifade, şairin 1955'te yayımlanan bu ilk şiir kitabının ismini yıllar önce kafasında belirlemiş olduğunu göstermektedir: "Küçük hayat zaten küçük şeylere esir olunca yaşanıyor. Küçük şeylerin esaretinden kurtulunca. Dünya insanın gözüne kaçabilecek bir toz gibi (Asaf, 2010a: 183)..."

Özdemir Asaf, bu ilk kitabında tema ve konu açısından bir sınır tanımamıştır. Ancak genellikle zamanın getirmiş olduğu olumsuzluklar ile eski günleri tekrar yaşamının imkânsızlığını konu edindiği şiirler nicel olarak fazladır. "Pay" isimli şiiri bu bağlamda örnek verilebilir.

Ben pırıl pırıl bir gemiydim eskiden.
İnanırdım saadetli yolculuklara.
Adalar var zannederdim güneşli, mavi, dertsiz.
Bütün hızımla koşardım dalgalara.
O zaman beni görseydiniz.

Ben pırıl pırıl bir gemiydim eskiden.

Beni o zaman görseydiniz
Siz de gelirdiniz peşimden.

Ama şimdi şu akşam saatinde
Son liman kendim, bu döndüğüm,
Bilmiş, bulmuş, anlamış.
Hatırımda bir vakitler güldüğüm.
Yoluna can serdiğim o kaçış.

Simdi o akşam saatinde
Donuyorum görmüş, geçirmiş, atlatmış,
Denizlerin doymayan sahilinde.

(*Çiçek Senfonisi*, "Pay": 31)

Şair buna ek olarak “Bugün Bugün” isimli şiirinde zamanı, “Devlet ve Ben” isimli şiirinde ise devletin olumsuzlukları bağlamında kendi olumsuzluklarını dile getirir., “Eskiden” isimli şiirinde yaşayamadığı çocukluğunu, “Boğaz Gezintisi” şiirinde İstanbul Boğazı'nın etrafındaki yalılarının zamanla yıpranışı bağlamında geçmişi geri getirememenin üzüntüsünü, “Kadınlar” isimli şiirinde kadınların günlük hayattaki önemini ve rolünü, “Söz Aramızda” isimli şiirinde ise sevgili ile tekleşme duygusunu konu edinmiştir.

Bu kitap nazım birimi açısından ikilik, dörtlük ve 3-5-6 mısralık bent halinde yazılmış toplamda 47 şiirini ihtiva etmektedir.

Kitap, sonraki yıllarda *Çiçek Senfonisi* kitabının içimde “Dünya Kaçtı Gözüme” isimli bölümde 2008 yılında yeniden yayımlanmıştır.

Özdemir Asaf'ın ikinci şiir kitabı olan *Sen Sen Sen* ise ilk kez 1956 yılında Yuvarlak Masa Yayınları'ndan çıkmıştır. İkinci zamir şahsının üç kez tekrarını kitabın ismi yapan şair; kitabı 3 bölüme ayırmış ilk iki bölümde onar, üçüncü bölümde ise dokuzar şiire yer vermiştir. Kendine has bir tarzla tekrarlanan sen zamiri, kitabın bölüm sayısı ile orantılı olarak zamirin başındaki "S", büyük harf ile yazılmak suretiyle verilmiştir:

1. Bölüm: Sen sen sen,

2. Bölüm: sen **S**ensen
3. Bölüm: sen sen **Sen**.

Lirik aşk şiirlerini içeren kitapta sen şahsına yani sevgiliye yazılan toplamda 29 şiir mevcuttur. Bu kitap genel olarak nazım birimi açısından ikilik, dörtlük ve 3-5-6 mısralık bent halinde yazılmış şiirleri içerir. Bunun dışında birim açısından belli bir düzene sahip değildir. Mısra düzeyinde kalmış şiirler de mevcuttur.

“Kalan” ve “Ultra” isimli şiirler "sen" şahsına dönük şiirlerdendir:

Bir şey kaldı gecelerden birinde
Senden.
Öncesinde bilinmemiş birşey,
Silinmez bir ses gibi giden..
Kelimelerden büyük, kelimelerin içinde,
Bir şey kaldı senden
Yaşamalar'ın arasında kaçamaklı.

Veriliş rengi başka, alınış rengi başka..
Söylemeye vakit kalmadan
Dudakların altına bırakılmış bir şey.
Karanlıkların tam ortasında bir kırmızı nokta..
Gözlerce pırıl pırıl, ellerce saklı.

Bir şey kaldı, bir denizin kıyısında senden,
Bakışlarla yüklü, söylemelerle sessiz..
Seninle dolu, seninle sensiz bir şey..
Arandıkça bulunmamış yıllar yılı,
Buldukça aramaklı.

(*Çiçek Senfonisi*, "Kalan": 96)

Bir kelimeye
Bin anlam yüklediğim zaman
Sana sesleneceğim

(*Çiçek Senfonisi*, "Ultra": 77)

Özdemir Asaf'ın, üçüncü şiir kitabı olan *Bir Kapı Önünde*, şairin daha önce yayımlanan iki kitabında olduğu gibi, ilk kez Yuvarlak Masa Yayınları arasından 1957 yılında çıkmıştır. Kitabın 2000'li yıllardan sonraki yeni baskıları ise Adam Yayınları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ve Epsilon Yayınları tarafından yapılır. Kitaba daha sonraki yıllarda Özdemir Asaf'ın bazı şiir kitaplarının buluşturulduğu *Çiçek Senfonisi* isimli kitabın içinde, "Bir Kapı Önünde" isimli bir bölüm ayrılmıştır. Birinci baskısı 2008 ve ikinci baskısı ise 2016 yılında Yapı Kredi Yayınları'nca gerçekleştirilmiştir. Tek kitapta buluşan şiir kitapları kronolojik olarak yazılış tarihlerine göre sıralanmış olup *Bir Kapı Önünde* isimli şiir kitabı ise üçüncü sırada yer almıştır. Aşk, yalan, toplumsal eleştiri gibi temaların ele alındığı bu kitapta şairin ünlü şiiri "Lavinia" da yer almaktadır. Nazım birimi olarak diğer şiir kitaplarında görülen karışık düzen bunda da mevcuttur.

Aşağıdaki şiir yalan temasını örnekler niteliktedir:

Bana yalanlar söylese yetinecektim

Ama yalan söyledi

(*Çiçek Senfonisi*, "Nokta" : 139)

Özdemir Asaf'ın, dördüncü şiir kitabı olan *Yumuşaklıklar Değil*, ilk kez 1962 yılında Yuvarlak Masa Yayınları tarafından basılır. Yirmi sekiz şiirden oluşan kitap ağırlıklı olarak yalan teması içermektedir; bunun dışında kitapta ölüm, dostluk, toplumsal değerlerin yitimi, aşk, temaları da işlenmiştir. Eserde sen arayışı devam eder. Kitabın Adam Yayınları ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nca basımı gerçekleşmiştir. Kitaba daha sonraki yıllarda Asaf'ın bazı şiir kitaplarının birleştirilerek oluşturulduğu *Çiçek Senfonisi* isimli kitabın içinde, "Yumuşaklıklar Değil" isimli bir bölüm ayrılmıştır.

Bu kitapta yer alan "Bir Tüy" isimli şiirde ölüm teması işlenmiştir:

Ölsen, ilkin, yazık-oldu deyecekler.

Sonra durup, neden öldü deyecekler.

Dostlar ergeç unutacak bir gün ama..

Uzun zaman seni anar sevmeyenler.

(*Çiçek Senfonisi*, "Bir Tüy": 162)

“Hep” isimli şiirde ise toplumsal eleştiri göze çarpar:

Tam başlarken bitti bilip gittiler...

Dostlukları, umudları silip gittiler.

Bana bakıp, şimdi başka yerlerde

Başka şeyler vardır deyip gittiler.

(*Çiçek Senfonisi*, "Hep": 158)

Özdemir Asaf'ın, beşinci kitabı olan *Nasılsın*'ın ilk baskısı, Yuvarlak Masa Yayınları tarafından 1970 yılında yapılır. Kitap şiir ve epigramlardan oluşmaktadır. Aşk teması ağırlıklı olmak üzere ölüm, askerlik, deniz, heykel ve toplumsal değerlerin kayboluşu gibi temaları da içeren kitapta kırk bir şiirin yanı sıra “Sürek” başlığı altında beş, “Heykeller Galerisi” başlığı altında altı, “Mitlerin” başlığı altında yedi adet epigram bulunmaktadır. Kitaptaki şiirlerde yazım ve noktalama hatalarının olduğu görülür. Asaf'ın bu hatalara şiirlerinde bilinçli olarak yer verdiği görülmektedir.

Ne dersiniz deyin

Heykellerin saçı yoktur.

(*Çiçek Senfonisi*, "Fırtına": 218)

Ölüm Allahın Emri

Trafik olmasıydı

...

(*Çiçek Senfonisi*, "Sürek": 193)

Çiçekleri Yemeyin Asaf'ın yaşarken yayınlamış olduğu altıncı şiir kitabıdır. Şiir poetikası ile başlayıp “Son Ders” isimli şiir ile biten kitabında Asaf, toplamda 146 şiire yer vermiştir. Asaf'ın şiir kitapları arasında en fazla şiir barındıran kitaptır. Asaf şairliğin önemine kitabın girişindeki;

Her insanın bir öyküsü vardır,

ama her insanın bir şiiri yoktur.

(*Çiçek Senfonisi*: 223)

sözüyle değinmiştir. İlk baskısı Bilgi Yayınevi'nde 1975'te yapılmış sonraki zamanlarda çeşitli yayınevleri tarafından basılan kitaba daha sonraki yıllarda Asaf'ın bazı şiir kitaplarının buluşturulduğu *Çiçek Senfonisi* isimli kitabın içinde, “Çiçekleri Yemeyin” isimli bir bölüm ayrılmıştır. Birinci baskısı 2008 ve ikinci baskısı ise 2016 yılında Yapı Kredi Yayınları'na gerçekleştirilmiştir. Bu kitap; aşk, şiir, yalnızlık, özlem, çocukluk, umut, kent, düş, müzik, fal gibi tema ve konuların işlendiği bir şiir kitabıdır. Kitapta dil sapmaları ve yazım hatalarının bilinçli yapıldığı görülmektedir. Kitaptaki şiirlerin çoğu dördünlük nazım birimiyle yazılmıştır. Son bölümde yer alan “Son Ders” şiiri kitabı sonuca bağlar niteliktedir.

Birisi gelse dese

Tarih, coğrafya, hendese.

Biri giderken sese,

Seslere bir ses verse.

Biri de kalsa yerinde,

Kendisi olsa-yer verin de.

Bir başkası olsa yerinde,

Kalksa dese:kim kimin neresinde.

Biri de yerinden der'se;

Son verelim bu derse.

(*Çiçek Senfonisi*, "Son Ders": 374)

Özdemir Asaf'ın hayattayken yayınlamış olduğu son şiir kitabı *Yalnızlıklar Paylaşılmaz*, ilk kez 1978 yılında Cem Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Çeşitli yayınevleri tarafından basılan kitap Asaf'ın bazı şiir kitaplarının birleştirilerek oluşturulduğu *Çiçek Senfonisi* isimli kitabın içinde, “Yalnızlıklar Paylaşılmaz” isimli son bölüm ayrılmıştır. Birinci baskısı 2008 ve ikinci baskısı ise 2016 yılında Yapı Kredi Yayınları'na gerçekleştirilmiştir. 81 şiiri içeren kitabın son bölümünde “Yalnızlık Durumları” başlığı adı altında 24 şiir bulunmaktadır. Ömrünün son yıllarında yayımladığı

bu kitapta, Asaf'ın şiir kişilerinin kendini yalnız hissetmesinin bir sonucu olarak ölümün korkunçluğu dile getirilir ve gençliğe, çocukluğuna sığınış gözlenir.

Yalnız kaldınız sanırsınız,
Biliyorum.
Yalnız bırakılmışsınız,
Biliyorum.
Ötesi yok.

Ötesi var:
Yalnızlık
Müziğin bile seni dinlemesidir.
Yalnızlık
İnsanın kendine mektup yazması
Ve dönüp-dönüp onu okuması
Yalnızlığın da ötesidir.
(*Çiçek Senfonisi*, "Yalnızlık": 421)

Şiir kitabının sonlarına doğru yazmış olduğu iki mısralık isimsiz şiiri kitabın özeti konumundadır:

Yalnızlık paylaşılmaz...
Paylaşılsa yalnızlık olmaz.
(*Çiçek Senfonisi*: 478)

Özdemir Asaf'ın vefatından sonra yayımlanan tek şiir kitabı *Benden Sonra Mutluluk*'tur. Bu kitap, 1983 yılında Adam Yayınları tarafından basılmıştır. Kitabın daha sonra, çeşitli yayınevleri tarafından basımı yapılmıştır.

Eşi Yıldız Arun, Özdemir Asaf'ın ölümünden sonra sayıca fazla olan şiirleri arasından şiir seçip kitaplaştırmak için Doğan Hızkan'dan yardım istemiş, Doğan Hızlan da bundan memnun olacağını belirtmiştir. Doğan Hızlan, kitabın girişindeki "Özdemir Asaf İçin Kısa Giriş" isimli yazısında şiir seçimini yaparken çektiği zorlukları şöyle dile getirmiştir:

"İşimiz zordu. Binlerce şiir arasından bir seçim yapmak gerekiyordu. Özdemir Asaf birçok şiirinin defterlerde ve dergi yapraklarında sararmasını istemiş. Kitaplarına

almamış. Kitaplarına almadığı eski şiirlerini biz de dışarıda bıraktık. Oysa bunların bazıları onun şiir serüvenini izleme bakımından ilgi çekici örneklerdi.

Şiir ayıklama işi, seçme işinin büyük aldı . Birçok şiiri Özdemir ASAF tamamlamıştı. Gönlümüz, rahat onları kitaba aldık bazı şiirler ise birkaç kez yazılmışlardı,bunları da özenli bir eleştirel seçme işleminden sonra kitaba koyduk (Asaf, 2016: 11)."

Benden Sonra Mutluluk isimli şiir kitabı; “Kendi Eliyle Yayına Hazırladıkları”, “Epigram Taşlamalar”, “Adlı Şiirler”, “Adsız Şiirler”, “Son Şiirler” isimli bölümlerden oluşup toplamda iki yüz altmış dört şiiri ihtiva etmektedir.

Özdemir Asaf'ın kızı Seda Arun kitabın önsüzünde “Erguvan Ağacı” başlıklı yazısında annesiyle boşanmış olan babasının kendisinin doğum günü olması münasebetiyle evlerine geldiğinde söylediği şiirleri makaralı teybe kaydetmiş olduğunu ve sonrasında bu şiirleri , *Sen Bana Bakma*, *Ben Senin Baktığın Yönde Olurum*, ismiyle kitaplaştırdığını belirtir. İlk baskısı 2012 yılında on ikinci baskısı da 2018 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından basılan kitap, şairin kendi sesinden kaydedilen yetmiş adet şiirin bulunduğu bir CD içermektedir. Kitap, şairle İstanbul radyosunda yapılan bir konuşmayı da kapsamakta ve Özdemir Asaf biyografisi ile sona ermektedir.

1.3.2.Düzyazı

Özdemir Asaf, şiir türünde verdiği eserlerle öne çıkmakla birlikte düzyazı alanında da çalışmalar yapmıştır. Asaf'ın bir öykü, bir mektup, bir deneme, bir etika ve üç çeviri olmak üzere toplamda 7 adet düzyazı türünde eseri bulunmaktadır. Bunların bir kısmı kendisi tarafından bir kısmı da ölümünden sonra derlenerek yayımlanmıştır.

Asaf'ın düzyazı alanındaki ilk eseri *Yuvarlağın Köşeleri*'dir. Bu eserin ilk bölümünde Özdemir Asaf'ın 1961'de aynı adla kitaplaştırdığı 432 etikası yer almaktadır. İkinci bölümde yer alan etikalar yazarın vefatından sonra eşi Yıldız Arun ve oğlu Gün Arun tarafından geride bıraktığı yazılar içerisinden derlenmiştir.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık tarafından Özdemir Asaf'ın *Yuvarlağın Köşeleri*, *Özdemir Asaf'çave Dün Yağmur Yağacak* adlarıyla yayımlanan üç kitabı 2009'da tek kitap olarak yayımlanmıştır.

Toplamda yetmiş hikâyeden oluşan *Dün Yağmur Yağacak* isimli öykü kitabı öğüt verici, yol gösterici ve düşündürücü tarzda yazılmıştır. Kitaptaki öyküler; “Ben Benim”, “İşsizlik Heykeli”, “İyice Bir Öl De Öyle Gel”, “Durum/Krallarla Kraliçelere Mektuplardan”, “Kalk Kendin”, “Dört Evden Dört Ölü”, “O Ara Ne Oldu”, “Garıdan Gadı, Falcı”, “Namus”, “Değişişlerim”, “Konuşmak” gibi başlıklar altında yazılmıştır. Kitabın son öyküsü olan “Dün Yağmur Yağacak”, kitaba adını veren eser olmuştur.

Özdemir Asaf’Ça isimli deneme tarzındaki eser ise Yıldız Arun’un Asaf’ın vefatından sonra yayıma hazırlanmış olduğu bir kitaptır. Çeşitli yayınevleri tarafından basılan kitap son olarak *Kırılmadık Bir Şey Kalmadı* adı altında 2009 yılında üç eserin derlenmesiyle oluşturulup Yapı kredi Yayınları tarafından yayımlanan üç kitaptan biri olmuştur. Eser, şairin birçok konuda görüşlerini içeren bir deneme; ayrıca yaşamındaki birçok önemli duruma açıklık getiren bir otobiyografi kitabıdır. Asaf eserinde şiir, sanat, edebiyat ile ilgili görüşlerine yer vermiştir

1944 ile 1959 yılları arasında Özdemir Asaf tarafından yazılmış olan mektuplar ise Asaf’ın kızı Seda Arun, tarafından *Sana Mektuplar* isimle kitaplaştırılıp Halit Özdemir Asaf Arun isimle 2010 yılında Doğan Kitap tarafından yayımlanmıştır.

1945 yılında Tan Matbaası’nda basılıp, Marmara Kitabevi Yayınları tarafından yayınlanan *Hiç Bir Kadın Bana Hayır Demedi* isimli eser ise, Pittigrilli’nin *Hiç Bir Kadın Bana Hayır Demedi* isimli öykü kitabının Fransızcadan Türkçeye çevirisi niteliğindedir.

Reading Zindanı Balladı adlı eser de, Andre Gide’in Fransızca’ya çevirdiği Oscar Wilde’in *Reading Zindanı Balladı* adlı eserinin Türkçeye çevirisidir. Önce kendi kurmuş olduğu Sanat Basımevinde 1968 yılında basılmış olan eser, kızı Seda Arun tarafından *Özdemir Asaf’ın Kaleminden Hayatı ve Reading Zindanı Balladı* başlığı altında Kırmızı Yayınları tarafından basılmıştır.

Özdemir Asaf, dünya şiirini de takip etmiştir. Hatta sadece takip etmekle kalmayıp tanınmış Avrupalı şairlerden şiir ve etika çevirileri de yapmıştır. Seda Arun, bu çevirileri kitaplaştırıp *Hidim* isimle 2011 yılında Kırmızı Yayınları tarafından basılmasını sağlamıştır.

2. POPÜLER KÜLTÜR VE EDEBİYAT

2.1.Kültür Kavramı ve Popüler Kültür

Kültür:

Çalışmanın odağı olan popüler kültür konusunu açıklamadan önce bu kavramın nereden geldiği, dilimize nasıl girdiği ve onun da öncesinde popüler kelimesinin nasıl kültür kavramıyla ilintisi olduğunu açıklamak yerinde olacaktır.

Toplumbilim terimi olarak tanımlanan kültür, tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan her türlü değerlerle bunları kullanmada, sonraki kuşaklara iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümü biçiminde tanımlanabilir.

Kültürsüz bir toplum yoktur; gelişmiş kültürü olan veya kültürü gelişmemiş bir toplum olabilir. Toplumların kültürel düzeylerini sosyal, coğrafi ve ekonomik koşullar belirler.

İnsanın biyolojik olarak dünyaya gelmesi onun yaşaması için yeterli değildir. Toplumda bir kimlik edinmesi gerekir. Bunun için insanın bir geçmişi yani tarihi olmalı insan bir inanca ya da inançsızlığa ihtiyaç duymalıdır. Bu karmaşık yapıların tümü kültür çatısı altında toplanır.

Mutlu, kültürü “insan topluluklarına kimliklerini veren ve onları birbirlerinden ayırt eden özelliklerinin toplamına kültür denir” şeklinde tanımlamaktadır. "Kültür, bütün bir toplumun yaşam biçimini oluşturur ve davranış kodlarını, giyim kuşamı, dili, kut törenlerini, davranış normlarını ve inanç sistemlerini içerir (Mutlu, 1998: 229)."

Kültür, insanı her yönüyle kuşatan bir yapıdır. Bireyin yaşam tarzı, onun kültürüdür. Birey kendini bir kültüre ait hisseder ve o kültürün davranışlarını sergiler.

Toplumdaki bireyler kültür normlarına uyduğu ve ona göre davrandığı ölçüde kültür kalıcılığını korur, yoksa kültür değerlenmeyip şekillenmeyeceğinden davranış hâline gelmeyeceğinden kültürün varlığından bahsedilemez. Kültür, kavram olarak soyut olsa da varlığını davranış olarak gösterir.

Kültür kavramının coğrafi dinamiklerle açıklandığı da görülmüştür: Doğu kültürü ve batı kültürü gibi. Kültürün sanatsel boyutları da coğrafi nedenselliklerle birbirinden

farklılaşır. Bu ayrımın ortaya çıkmasında coğrafya kadar din gerçekliğinin de payı yadsınamaz. Örneğin Doğu'nun kültüründe heykel sanatı olmadığı için hayat pratiklerinde bu sanatın örneklerine rastlanmaz. Bunun yanında batı kültüründe Hz. İsa havarilerinin heykelleri gibi heykeller bulunabilmektedir. Kültür, toplumdan bireye aktarılır. Toplumdaki birey, kültürü yaşar ve yaşatır ona aitlik duygusu besler. O toplumdaki kültürün hamuru ile yoğrulur.

Kültür, dokunulamayan, herhangi bir taktik ya da teknik kaygıyla üzerinde oynanamayacak, daha yüksek ve daha saf bir şeydir. Eğitilmişlerin dilinde bunun adı özerklidir. Yaygın kanaat, bu kavramla kişilik sahibi olmayı birleştirmekten hoşlanır. Kültüre, toplum içindeki işlevsel bağlantıları kale almadan, insanın saf özünün tezahürü olarak bakılır (Adorno,2007:122).

Nejat Bozkurt, kültürün özelliklerinin tanımını kadar çeşitli ve karmaşık olduğunu belirtir. Bozkurt Güvenç “İnsan ve Kültür” adlı kitabında kültürün özelliklerini şöyle sıralar:

- Kültür öğrenilir,
- Kültür tarihidir ve süreklidir,
- Kültür toplumsaldır,
- Kültür, ideal ya da idealleştirilmiş kurallar sistemidir,
- Kültür, ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır,
- Kültür değişir,
- Kültür bütünlendiricidir,
- Kültür bir soyutlamadır (Güvenç, 1999: 103-107).

Tezcan'ın, kültür tanımında maddi ve manevi kültür kavramlarına yer verdiği görülür, Bu kavramlar:

Maddi Kültür Öğeleri

Giyecek   Traktör
Barınak Makine Saban
Otomobil   Apartman

} Somutturlar.

Manevi Kültür Öğeleri

Toplumsal örgüt ve sistem

Ekonomik örgüt ve sistem
Hukuk
Ahlak
Gelenek, görenek
İdealler

Soyutlar. Toplumsal ilişkilerden inanç sistemleri sistem, inanç ve belirli davranışların yapılış biçimleridir.

İnsanlar belirli gereksinimlerini karşılamak için kültürü yaratmışlardır. Örneğin giysiler, üşümeyi önlemek için; bardak, su içmek için; otomobil, bir yere hızlı gitmek için; hukuk, toplumda güvenliğin sağlanması için vs (Tezcan,2008:4-5).

Halk Kültürü

Halk Kültürü kaynağını halktan alan halkın yaşama biçimini yansıtan kültürel etkinlik biçimine verilen isimdir. Bu ata kültürü olarak da bilinir. Değişmesi zor olan bir kültürdür. Toplumun yerel ve ulusal olarak gösteren kültürün bir bölümüdür. Popüler kültür ve kitle kültürü oluşum sürecinde halk kültüründen beslenir. Örneğin, yaşlı insanlara hürmet etmek, büyük ve saygın kişilerin karşısında saygıyla durmak ayağa kalkmak gibi. Halk kültürü iletişim ve medya gibi haberleşmenin gelişmiş olduğu toplumlarda etkisini kaybetmeye başlamıştır.

Kitle Kültürü

Kitle kültürü “kitle üretimi yapan bir endüstriyel yapının yarattığı maddi yaşamı gerçekleştirme ve bu gerçekleştirimin materyal ve bilişsel /düşünsel biçimidir.” Kitle kültürü ile biçimlendirilen dünya kapitalist üretim tarzının egemenliğindeki bir uygarlığı temsil eder. Standartlaşmış kitle üretim biçimi ve tekniklerini, örgütlerini ve kitle tüketicisini gerektirir. Kitle kültürü, seri üretimin sonuçlarından biridir ve kitle toplumundan önce var olmamıştır. Kitle toplumu üzerine de inşa edilmemiştir. Kitle toplumun ticarileşmiş kendisidir (Coşgun, 2002:840).

Kitle kültürü kapitalist pazarın kitlelerin tüketimi için ürettiği mal ve bilinci anlatır. Mal özel mülkiyet yapısıyla gelen kapitalist pazar ilişkileriyle belirlenmiş bir şekilde yürütülen örgütlü insan faaliyetinin ürünüdür.

Kitle kültürünün ortaya çıkış sebebi kitlelerin gereksinimlerini karşılamak amaçlı değildir. Kitle kültürü, kitleler halinde üretim yapan bir endüstrinin hem ürünü hem de tüketici kitlesini biçimlendirmesini, dolayısıyla üretimi sosyalleştirip herkesi üretime ve

tüketime katarak zenginliğin yaratılmasını ve yaratılan zenginliğin büyük bir kısmını özel mülkiyet adı altında sermaye sahiplerine ayırmasını anlatır (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 42-43).

Lowenthal kitle kültürüyle ilgili şu yorumu yapar: "Modern uygarlığın mekanikleşmiş çalışma sürecinde bireyin önemini kaybedişi, halk sanatının ya da 'yüksek' sanatın yerini alan kitle kültürünü ortaya çıkartmıştır(J. Gans, 2018:44)."

Dwight Mac Donald aynı görüşü destekleyici şu ifadeleri dile getirir: "Kitle kültürü yukarıdan dayatılmaktadır. İş adamlarının tuttuğu teknisyenlerce üretilir; izleyicisi, katılımı satın alma ya da almama seçiminden ibaret olan edilgen tüketicilerdir. Kısacası *Kitsch*'in (*Kitsch* ticaretleştirilmiş, ucuzlaştırılmış sanat anlamındadır.) Efendileri kar etmek ve/veya sınıfsal egemenliklerini sürdürmek amacıyla kitlelerin kültürel gereksinimlerini sömürürler(J. Gans, 2018:44)."

Popüler kültür, üretilen ürünle sadece ilgilenmez aynı zamanda ürünün tüketimi ve bu tüketen kitlenin bu kültüre adapte olması, hazırlanması aşamasıyla da ilgilenir

Herbert J. Gans, "Kitle Kültürü eleştirmenleri yaratıcıya yöneliktir. Yaratıcılarla kullanıcılar arasında bakış farkı olmamalı gerektiğini savunurlar; çünkü kullanıcılar kendilerine sunulanı kabul ederek ve kültürü yaratıcının bakış açısından görerek yaratıcıların isteklerine boyun eğmelidir (J. Gans 2018:49)." sözleriyle popüler kültürün bir toplum mühendisliği olduğunu vurgular.

Popüler kültür ürünlerini tüketen kitlenin, popüler kültür pazarlamacılarının bakış açısına göre düşünmesi ve kültür üzerinde söz hakkının olmadığı bunun neticesinde kullanıcı dediğimiz kitlenin pasif bir tüketiciden ibaret olduğu görülür.

Popüler Kültür

Popüler kültür kavramını anlayabilmek için sözcüğün anlamı ve bu sözcüğün kökeninin nerden geldiğinin izahını yapmak gerekir. Etimolojisine bakıldığında kelimenin "Türkçeye Fransızcadan geçen 'popüler' kelimesi, bir bölgede yaşayan insanların topluluğu yahut genel olarak halk manasına gelen Latince Populus kökünden diğer batı dillerine az çok imlâ, telaffuz ve mana kaymalarına uğrayarak geçtiği söylenebilir (Yılmaz, 2014:141)."

"Popüler kültür yöneten sınıfların, kültürel değerleri ve gelenekleri, egemen ideolojileri doğrultusunda yeni formüller biçiminde yansıtarak yarattıkları bağımlı bireylere sundukları kültürdür (Coşgun, 2012: 840)."

Türk Dil Kurumuna (2011) göre ise Fransız literatüründeki 'populaire' den türemiş olan 'popüler' sözcüğü halkın arasında yaşayan motiflere, öğelere yer veren, onlardan yararlanan, halkın zevkine uygun, halk tarafından tutulan anlamına gelmektedir.

Farklı süreçler geçiren ve yapılanmalar içeren popüler kültür kavramı 'popularis' kelimesinin çeşitli evrelerden geçerek ve farklı kelimelerle birleşerek bugünkü halini almıştır. Halk tarafından yaratılan ve daha sonra kapital düzenin hâkimiyetine geçerek bir endüstriyel kavram ve pratik olan kültür; çeşitli düşünce, oluş ve yaklaşımlarla farklılık kazanmıştır. Burada üzerinde durulması gereken nokta, popüler kültür denilen olgunun, kültür kavramının geçirmekte olduğu evrimle ilintili olduğudur. Kültürün toplum kavramı ve pratiklerle geçirdiği değişim aşamaları, 'popüler' olgusuna vurgu yapmak üzere, her şeyi sınıf kapsamında ele alan modern yaşamda, ticari olarak tanımlanırken, belirli yaşam tarzlarını ortaya koyan yüksek sınıf tarafından, öz niteliği olan aktarım içeriğini yitirmiş, sermayeye dayalı olup, bölünmelere uğramıştır. Kültür evriminin geçirdiği bu bölünmüşlük, halk tabanına kitle görüntüsüyle yansırken, halkı, kolektif bütünsellik kavramından çıkartıp, küçük kitlelere ayırmıştır. Dolayısıyla, popülerliğin verdiği etkiyle halk kavramı da değişime uğramıştır (Aydar, 2014: 800-801).

Sosyolojik bir kavram olan popüler kültür, çeşitli alanlarda kendini göstermekle birlikte bütün alanları ekonomik bir sermaye olarak görmektedir. Popüler kültür, dokunduğu bütün alanlarda değişim, dönüşüm ve bunun sonucu da kâr elde etmek amacı gütmüştür. Ürettiği metanın özünü halktan alan bu olgu, halka tüketim için sunduğu ürünlerde halkın özünü yansıtmadığı gibi halkın yaşadığı öz kültürü yaşatma gibi bir dert de taşımaz. Bu kültürde birey tüketici, bireylerden oluşan toplum ise tüketim toplumu olarak tanımlanır. Tüketiciler, tükettikleri ile kitle toplumunu oluşturur. Kendisine sunulan ürünü tüketen toplum, öz kültüründe zaman içinde değişimler olmasına ve de öz kültürün yok olmasına neden olmuştur.

Deniz Aydar tüketen toplum halk tanımı üzerinden popüler kültüre şu şekilde göndermede bulunmuştur: "Aşamalı değişimi içinde barındıran; doğa olgusuyla temas halinde olup, ilkelden gelişkin evreye doğru doğaya hükmetmiş, emeği ile kendi kültürünü

yaratan topluluklardır. Son yüzyıllarda ise endüstriyel düzenin pasif tüketicileri konumuna gelmişlerdir (Aydar, 2014:801)."

Türk Dil Kurumuna (2011) göre ise belli bir dönem için geçerli olan popüler kültür, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütününden ibarettir.

Popüler kültür kavramı çok geniş anlamları olan toplumu ağ gibi saran karmaşık bir olgudur. İki kelime ile ifade edilen olgununun gerek dünyada gerekse ülkemizde ekonomik, siyasi en önemlisi de sosyal etkileri mevcuttur. Küresel kültür öğeleri içerdiği gibi ulusal bazda ülkelerin kültürünü aynı ülkeye değiştirerek sunmaktadır. Örneğin düğünde gelin ve damada para takılırken günümüzde bankanın pos makinesi ile gelin veya damadın hesabına para gönderilebilmektedir. Sosyal medyanın gündelik hayatımızın önemli bir parçası haline gelmesiyle bireysel ve toplumsal bağlamda ilişki dengeleri ve değer yargıları da popüler kültürün dizayn etiği bir düzenle işlemeye başlamıştır. Edebi ölçüt sorunsalı bu platformda tamamen kaybolmuştur.

Cuche de ‘Geniş anlamda, tüketim etkinliğini güncelle taşıyarak, popüler kültürü “tüketim kültürü” olarak tanımlar. Bu tüketim kültürünün yönünü belirlemek zordur. Bunun dışında, bu “ tüketim- kültürel üretim” fazla yaygındır, her yere sızabilir, fakat kendini ön plana çıkarmaz. Başka deyişle tüketici özümlediği ürünlere bakarak kimliğini belirlemez (Cuche 2013:99).

Popüler kültürün yayılması (tüketim toplumu yaratma adına) için çaba gösteren insanların işin bilince olduğu ve eğitilmiş kişiler olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu gerçeklik toplum mühendisliği çalışmalarında popüler kültürün ne derece önemli olduğunu da ortaya koyar. Bu kişiler yahut oluşumlar, toplumsal, kültürel değişimi biçimlendirmektedir. Bu değiştirme çabalarında asıl amaçları kâr yapmaktır. Yaptıkları bu eylemle popüler kültürü yaşatılmasını yayılmasını ve sürekliliğini sağlarlar.

Popüler kültürün önemli ve bireysel, toplumsal etkilerinden biri de herkesi eşit olduğuna ikna edebilmesidir. Farklı coğrafyalarda, farklı kültürel dinamiklerle yaşayan ve farklı ekonomik parametrelere sahip bireyleri ve toplumları aynı arzu etrafında birleştirir. Bu homojen yapılanma her birey ve toplumun eşit olduğuna dair bir algı da yaratır.

Popüler kültür, eğitim düzeyine göre ortaya çıkan sınıfsallığı ortadan kaldırarak eğitim durumları farklı insanları da aynı çatı altında toplayabilmektedir. Örneğin; bir lise öğrencisi ile bir öğretmenin aynı sosyal medya platformunu kullanması öğretmen ile öğrenci arasındaki mesafeyi ortadan kaldıracak kadar anonimdir. Bu hesaplardan

kendilerine sunulanı alan bireyler etkinlik, protesto, tepki, yürüyüş gibi eylemlerle aynı yerde bulunabilmekte ve örgütlenebilmektedirler.

Popüler kültürde yer edinmiş olan giyim, yeme, içme gibi eylemlerin perde arkasında farklı güdüleyiciler yer alabilmektedir. İnanç, yaşam tarzı, düşünme tarzı gibi kültürel dürtüler insanı eyleme götüren sebeplerdir.

Kültürel kavramların içi boşaltılarak yapay duygu biçiminde halka sunulan meta ve hizmet de popüler kültürün bir parçasıdır. İnsan ilişkilerinin sorgulandığı alan olarak da değerlendirilebilecek bu hizmet, yerli ve geleneksel değerlerin kaybolmasını da hızlandırmaktadır.

Popüler kültür normal bir kültür olmadığından ihtiyaçlar karşılandığı ölçüde ve bu ihtiyaçların devamı süresince kalıcıdır. Birey üzerinde köklü ve kalıcı etki bırakmayan hatta kalıcı etkilerin önüne geçmeye çalışan bu kültür kendini bireylere kabul ettirme sürecinde bireylerin asıl kültürünü yok etmesine neden olmuştur. Popüler kültürün tüketen bireylere ihtiyacı vardır. Popüler kültür sürekliliğini sağlayabilmek için orta sınıf insanlara ihtiyaç duyar. Orta sınıf kültürel değişime açık olduğu kadar kültürel değerlerin korunması konusunda hassastır. Bu paradoks popüler kültürün devamlılığını sağlayan önemli bir zıtlıktır. Orta sınıf üretime, tüketime, pazarlamaya dâhil olabilecek kadar kalabalıktır.

"Popüler kültür için önce kullanım sahası oluşturulur, daha sonra tüketilmesi için pazara sunulur. Yani popüler kültürün ihtiyaç yaratması elzemdir. Her ne kadar topluma dayatılmış olsa da, topluma özgürlük sunan, insanları seçimleriyle baş başa bırakan, modern olana vurgu yapan bir değermiş gibi gösterilir. Ancak popüler kültürün özünde değerleri koruma gibi hassasiyet yoktur (Coşgun, 2012: 838)." Loventhal popüler kültür ile ilgili şu yorumu yapar: "Modern uygarlığın mekanikleşmiş çalışma sürecinde bireyin önemini kaybedişi, halk sanatının ya da 'yüksek' sanatın yerini alan kitle kültürünü ortaya çıkartmıştır. Bir popüler kültür ürünü gerçek sanatın hiçbir özelliğini taşımaz, ama tüm popüler kültür medyasında görüldüğü üzere kendisine özgü özellikleri vardır: standardizasyon, stereo tiplene, tutuculuk, kandırmaca, dalavere ile yutturulmuş tüketim malları (J. Gans, 2018:44)."

Dwight Mac Donald da benzer bir görüşe sahiptir:"Kitle kültürü yukarıdan dayatılmaktadır. İşadamlarının tuttuğu teknisyenlerce üretilir; izleyicisi, katılımı sanatın alma ya da almama seçiminden ibaret olan edilgen tüketicilerdir. Kısacası, Kitsch'in

efendileri kâr etmek ve /veya sınıfsal egemenliklerini sürdürmek amacıyla kitlelerin kültürel gereksinimlerini sömürüler (J. Gans, 2018:44)."

Herbert J. Gans, popüler kültürün insan üzerindeki üç olumsuz özelliğini şu şekilde dile getirmiştir: "Popüler kültür duygusal olarak yıkıcıdır; çünkü sahte hazlar sağlar ve şiddete, sekse verdiği ağırlık insanları kabalığa, yabancılığa iter. Zihinsel olarak yıkıcıdır; çünkü cicili bicili hayattan kaçan, hayali bir içerik sunarak insanların gerçeklikle baş etme yeteneklerini engeller. Kültürel olarak yıkıcıdır; çünkü insanların yüksek kültüre katılma olanaklarını azaltır (J. Gans, 2018:53-54)."

Popüler ve popüler kültür kavramlarının içi çok farklı sosyolojik değerlendirmeler ve pratik örnekleriyle doldurulabilir. Bu kavramlarla ilgili gözden kaçırılmaması gereken husus kavramların sermaye, tüketim ve üretime endeksli bir ekonomi modeli olduğudur. Bu model: üretimden ziyade satış ve tüketim üzerine çalışan bir modeldir. Halk kültürünü ya da yüksek kültürü yavaş yavaş yok eden, modernitenin hatta şimdilerde postmodernite ile devam eden bir sosyo-ekonomik kültürün modelidir. İnsanın algı mekanizmasını çeşitli argümanlarla yönlendirmeye çalışan pazarlama kültürüdür. Kapitalizmin ve serbest ekonomi modelinin sokaktaki uygulayıcısı olarak da görünebilir. Popüler kültür, bireylere tükettirilen ürünlerle halk arasında yeni ve suni bir yapıdır. Bu kültürün izlerini yalnızca alışverişin canlı olduğu, paranın hızlı döndüğü sermayesi para olan ülkelerde değil dünyanın pek çok noktasında uygulanan ekonomik bir model olarak değerlendirmek gerekir.

Deniz Aydar, Türkiye’de popüler kültürün yaratılışı ve gelişimi ile ilgili şunları belirtmiştir: “Türkiye’de 1930’lu yıllar ile birlikte gelişen sanayileşme aşamaları, 1960 hatta 80’li yıllara doğru, emeği arka plana atarak serbest piyasa ekonomisi yaratmış ve serbest piyasa anlayışı doğrultusunda, emek kavramını hegemonyaya dayalı sermaye kültürüne dönüştürmüştür. Dolayısıyla değişen kültür yapısı bu noktada kilitlenmiş ve kapital yani paraya dayalı düzen hâkim olmuştur (Aydar, 2014:806).”

Ahmet Oktay, popüler kültür üzerine tespitlerini halk kültürü karşılaştırmasıyla yapar: “Halk kültürü basit ve anonimdir. Popüler kültür, biçim olarak orta karmaşıklıktadır ve bilinen bir kaynağı yada yaratıcısı (üreticisi) vardır. Halk kültürü duyu ya da gelenek aracılığıyla doğrudan aktarılabilen bir yapıyken, popüler kültürün iletimi ya da aktarımı teknolojik olarak gerçekleşir ve dolaylıdır. Halk kültürü içinden çıktığı grubun değer

yargılarını içerir. Popüler kültür, kültürel değerleri ve gelenekleri, yeni formüller biçiminde yansıtmaktadır(Oktay, 1993:16).

Popüler kültür kavramının toplumsal yağıyı ve bireylerin yaşamını ne ölçüde şekillendireceğine dair bir öngöründe bulunmak güçtür. Moda kavramının ve bu kavramın ortaya çıkardığı kısa ömürlü pratiklerin de hizmet ettiği popüler kültürün sanatın ontolojisini de değıştirme çabasında olduğu gözden kaçmamalıdır.

2.2.Popüler Kültürde Tüketim

Tüketim, insanın doğumu ile başlayıp ölümüne kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte tüketim mecburi ve fizyolojiktir: yemek yeme, ısınma, giyinme vb. Modern toplumlarda ihtiyaçtan daha fazlasının tüketilme alışkanlığı yerleşmiştir. Yavuz Odabaşı'nın *Tüketim Kültürü* isimli kitabındaki aşağıdaki şiir; tüketim ihtiyaç dengesine sanatın verdiği alışılmış tepkilerden biridir:

ALIŞ... VERİŞ!

Yaşam
doğardoğmasz canlıya
önce alış-verişi öğretir
adı... yaşamak!
tadı..solumak

al... ver,!al... ver,al... ver!
nefesi alda bir verme bakalım...
çatlarsın! nefesi ver de alma bakalım!
patlarsın!
bitti ...daha ne ararsın

Yaşam alış-veriş'tir
Alıp vermek bir iştir.
O iş yaşamaktır.
Yaşamak anlamaktır.

(Odabaşı,2006:15)

Tüketim toplumu ile refah toplumunun arasındaki ilişkiye temas eden düşüncelerden biri de Toktamış Ateş'e aittir: "Günümüzde tüketim toplumu denildiği zaman genellikle anlaşılan şey kapitalist sistemle hızlı bir ekonomik gelişme sağlamış olan ve insanların her türlü gereksinimi karşılayan toplumlar akla gelmektedir(Ateş 1991:7)."

Tüketimi farklı bakış açısıyla tanımlayan araştırmalar da vardır: "Tüketim toplumuna dair yapılan ilk eleştiriler, modernizm döneminde, kapitalizmin arzuları

hâkimiyeti altına almasıyla başlamıştır. Marcuse söz konusu tespiti ve eleştiriyi biyolojik süreç olarak ele almıştır. Marcuse kapitalizmin dayattığı tüketimle çerçeveslenen bir yaşamdan çıkmanın zor olduğunu fakat imkansız olmadığını belirtmiştir. Lacan ise, bir psikanalist olarak bilinç dışı tanımlamaya çalışarak bu sorunsala eğilmiştir.

Tüketilen ‘şeyler’in bir kısmı toplumlarda kitlelerde kültürün ilerlediği yönü belirler. Tüketilmesi için ya da üretilen ürünlerin bir bölümü başka amaç veya ideolojilere hizmet etmesi için üretildiği de olur. Üreticilerin takip ettiği yol tüketicilerin kültürünün belirlenmesinde önemli rol oynar. Teknoloji ve sanayi olarak gelişmiş ülkelertarafından gelişmemiş yada gelişmekte olan ülkelere yapılan ürün ihracatı sonucunda kültürel yozlaşma, kültürel asimilasyon süreci başlar.

“Bir tüketim toplumunda bütün metaların işlevsel olmaları ölçüsünde kültürel değerleri vardır. Bunu modelleştirebilmek için, ekonomi düşüncesini, yalnızca paranın değil anlamların ve hazların dolaşımının da söz konusu olduğu bir kültür ekonomisini içerecek şekilde genişletmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu modelde izleyici bir meta olmaktan çıkarak bir üretici, bir anlam ve haz üreticisi haline gelir (Fiske, 1999:39).”

Hasan Bülent Kahraman da popüler kültürün devamlılığı için kendini sürekli yenilemesi gerektiğini vurgular:“Tüketim’ alışkanlığını ve edimini ayakta tutabilmek için piyasa ve sektör sürekli olarak yeni mal ve seçenek üretmek zorundadır. Bu, üretilmiş malın ve kazanılmış alışkanlığın hızla değiştirilmesi demektir. Sistemin ayakta kalabilmesi bir anlamda sistemin kendisini sürekli ‘yenilemesi’ne ve buna giden yolda ‘yıkmasına’ bağlıdır (Kahraman, 2005:185).”

İnsanda bitmeyen bir haz kaynağı olduğu müddetçe tüketim devam edecektir. Tüketim beslenme ile sınırlı değildir; duygular, düşünceler, hisler, beğeniler gibi alanlarda da devam eder. Tüketim alanlarının bu genişliği teknolojiden sanata hemen her alanda birey ve toplumların dünyasını etkiler. Tüketimin artması: hem üretimi artırır, hem de üretimin çeşitlendirilmesine sebep olur. Tüketimler daha önce de belirtildiği gibi masum değildir. Bunların kimisi bağımlılık yapar.

Tüketim, paranın yani sermayenin bir ülkede veya dünyada hareketliliğini, canlılığını gösterir. Bir yerde ticaret çokça yapılıyorsa tüketim hem çeşitli hem de fazladır. Tüketimin olduğu ülkede popüler kültür izleri hemen her alanda görülür.

“Tüketim bir eksiklik- orada bulunmayan bir şey için duyulan arzu üzerine kurulmuştur. O halde modern/postmodern tüketicilerin doyuma ulaşmaları hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Ne kadar çok tüketirlerse o kadar daha tüketmek isteyeceklerdir. Bu tüketme arzusu ekonomik çöküntü dönemlerinde değilse bile, durgunluk dönemlerinde de devam edebilecektir. Bir gün her şey değişecektir. Ama o güne kadar postmodern kapitalizmin tüketimci kültürünün etkisi altında yaşayan insanlar elde edemeyecekleri bir şeyi- yani bütün arzularının doyuma ermesini-istemeye devam edeceklerdir (Bocock, 2005: 83).”

Öğüt de postmodern sürecin popüler kültürün genişlemesi için uygun bir zemin oluşturduğunu vurgular: “Kapitalizmin geçirdiği sürecin önemli olayları postmodern dönemin başlangıcına zemin hazırlamıştır. Postmodern dönemde kapitalizm egemenliğini çokuluslu şirketler üzerinde de kurmuş ve evrenselleşmiş, kitleler tüketme eylemine yöneltilmişti. Analitik kuramsal bir kavram olarak post modernizm, kapitalizm kaynaklı tüketime dayalı bir kültürü ve tüketmeyi destekler (Öğüt, 2008 :21).”

Kapitalizmin üretimi ve tüketimi desteklemesi beraberinde toplumdaki sınıf farklılığını da belirginleştirmiştir. “...Alışveriş merkezlerindeki ürünlerin yarattıkları çağrışımlar ve satın alma hırsı tüketime odaklı kültürün kendini var eden mekanizmalarıdır. Popüler kültür hazırlayıcıları söz konusu bilinçdışı sistemleri kavrayamamış olsa idiler, reklamların, dergilerde gazetelerde yer alan tanıtımların, logoların tüketim sembollerinin yeterince izleyici bulamamaları ve tüketim eyleminin sonu söz konusu olurdu. Fakat sorgusuzca yapılan tüketimin yaygınlığının büyük mesafeler kat etmesi bunun tersini göstermektedir (Öğüt, 2008 :21).”

Tüketimi artırmada ve özendirmede için sosyal medyanın ve medyanın rolü büyüktür. Bu sadece tüketimi özendirmez subliminal mesaj ve reklamlarla tüketici kitlenin bilinçaltına işler. Bireylerin kendini eksik ve ihtiyaç sahibi görmelerine neden olur.

Tüketmek normal bir ihtiyaç iken popüler kültürle birlikte bir ihtiyaç olmaktan uzaklaşmıştır. İhtiyaçların karşılanmasından çok yaratılması ön plana çıkmıştır.

Popüler kültür tüketim kültürünün nedeni ve sonucudur. Tüketim,ulusal veya bölgesel ölçekte değildir. İnsan nerede yaşıyorsa orada tüketim vardır.

İnsan, ihtiyaçlarını giderirken kâr amacı güder, bu kârın özünde maddi menfaatlerin ötesinde kendi ihtiyacını giderip kendisine faydalı olanı seçmek vardır. Yaşamsal, sanatsal

ya da teknolojik ihtiyaçlardan işlevsel ve faydalı olma seçmek yerine ‘daha yeni’ olanı seçmek popüler kültürün ekişini doğrudan gösteren bir prarıktır. "Karlılıklarını sağlamak ve yaşayabilmek için ihtiyaçlar üzerine odaklanılarak ihtiyaç yok ise ekonomik olarak ürünün üretilmemesi noktasında gelinir. Üründe sürekli biçimde yapılan değişiklikler ve reklam promosyon gibi uygulamalarla var olan, ömürlerini henüz tamamlamamış olan ürünler tüketicilere sunulur ve talebin maksimizasyonu sağlanmaya çalışılır... Serbest pazar ekonomisindeki tüketim modeli merkezi 'tüketici egemenliği'dir; bunun ön şartı talep yönünde 'tüketme özgürlüğü' arz yönünde 'tam rekabet'tir. Tüketiciler, tercihleri doğrultusunda hangi fiyata hangi ürün satın alacaklarına karar verirler. Üreticiler için bunun anlamı cezalandırma ya da ödüllendirmedir (Odabaşı, 2006:24-25)."Çok satılan ürünün üreticisi kârıyla ödüllendirilirken bu üründen zarar edip iflas eden de cezalandırılmış olmaktadır.

Ülke liderleri çeşitli kriz ve anormal durumlarda krizi atlatabilmek için halkını tüketime teşvik eder. Bu davranış kazandırma gayretinden ziyade toplumun devamlılığını sağlamak içindir. Ancak iktidarlarca alınan bu tedbir de popüler kültürün genişleyip güç kazanmasına yol açar. “ABD deki üzüntü verici 11 Eylül saldırılarının Ardında toplumda meydana gelen endişe, kaygı ve krizi bir parçası olsa da ortadan kaldırmak için Başbakan Bush Amerika toplumuna şu çağrıda bulundu: “Terörizmle savaşabilmek için alışveriş merkezlerine gidip bir şeyleri satın almaya devam etmek yurttaşlık görevidir. Benzer biçimde İngiltere Başbakanı Tony Blair, ekonominin durgunluğa girmesini önlemek için yurttaşlarından’ alışverişe gitmelerini ve tatile çıkmalarını istemiştir.” Her iki örnek alışverişini yapmak ve tüketimde bulunmak günümüzün sorumluluk yurttaşlık ve vatanperverlik anlayışı olarak sunulmakta ve algılanmaktadır (Odabaşı, 2006: 32 -33).”

Tüketim kültürü işaretler, anlamlar, imajlar ve gösteriler ile dalgalanır durur reklam ambalaj mağaza düzenlemeleri teşhir tanzim ürün tasarımları gibi konular nesnelere aracılıyla nesnelere hakkında bize görsel ve işitsel anlatımlar iletilir. “Tüketim olayının gerçekleşmesinde önümüze sunulan çok sayıdaki seçenek arasında yaptığımız seçimler aslında bir ‘kültürel seçim’ sürecinin sonucunda oluşur. Zevklerimiz ürün ve hizmet tercihlerimizi kitle iletişim araçlarından, yaratılan düş dünyalarının taşıdığı imajlardan ve yaptığımız gözlemlerden etkilenmekte ve bunlar tarafından biçimlendirilmektedir (Odabaşı, 2006: 63).”

Sonuç olarak tüketim arttırarak arz -talep dengesinin dizayn edilmesi için çeşitli eylem ve projelerin yapıldığı bunun sonucunda da kültürel değişimin gerçekleştiği söylenebilir. Dizayn edilen toplumsal düzenin devamı için tüketimin varlığının da devamlı olması gerekir. Popüler kültür bu bağlamda toplumsal düzen ile tüketim arasındaki dengenin kurulmasını sağlayan en önemli dinamiktir.

2.3. Popüler Kültürün Birey ve Toplum Hayatına Etkileri

Temeli kâr ve hızlı tüketim üzerine kurulan popüler kültür çeşitli organizasyonlar ile varlığını devam ettirmektedir. Popüler kültürün gerek yerel gerek evrensel olarak olumlu ve olumsuz yönleri mevcuttur. Bu olumsuz özellikler toplumda kalıcı olarak yerleşmiş olan kültürel değerlerin yıkılması biçiminde özetlenebilir. Popüler kültürün yıkıcı etkilerin sıralamak, edebiyatla popüler kültür arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması bakımından anlamlıdır:

Popüler kültür daha fazla tüketim odaklı çalıştığı için üretici insan kültürü yok olup tüketen bireyler ve tüketmeye dayalı toplumlar ortaya çıkarmıştır.

Sanayi devrimi ile teknolojik gelişmeler neticesinde zanaatın değeri ve anlamı ortadan kalkmıştır. 19. Yüzyıldan itibaren zanaattan ayrılan sanat da varlığını devam ettirmeye çalışırken tüketim odaklı bir yol izlemeye başlamıştır.. Artan tüketim ihtiyacını karşılamak için gelişen teknoloji, sanatın niteliğini ve kalıcılığını da tartışmaya açmıştır.

Tüketicilerin tüketim ürününe ulaşmak için kullanmış olduğu internet ile kişisel bilgilerin güvenliği tehlikeye girerek başka amaçlar için kullanıma açılmasına neden

Popüler kültürün sunduğu yaşam tarzları birbirine benzer insanlar yarattığı gibi birbirine benzer sanatsal söylemler de ortaya çıkarmıştır.

İnsan ilişkilerinin benzerliği ve teşhiri de sanatın beslenme kaynaklarından birini kısırlaştırmıştır.

Her değerın metalaştırılarak satılmak istenmesi kültürel değerlerin yok olmasına endüstriyel kültürün büyümesine yol açmıştır. Bu değişim sanat eserinin de metalaşmasının önünü açmıştır.

Çok satılan kitapların ya da çok okunan yazarların edebi değeri ve edebi yönü tartışmaya açılarak gerçek sanatçı ve eserin isminin gölgede kalmasına neden olmuşıradan okurun nitelikli eserlerle karşılaşmasını zorlaştırmıştır.

Tüketimi karşılama adına daha ‘aşırı’ üretimin yapılması sanat eserlerinin niteliğini de olumsuz açıdan etkilemiştir.

Sonuç olarak popülerliğin getirmiş olduğu bu olumsuzluklar beraberinde manevi değerlerin kaybolmasına kültürel değerlerin yitimine neden olmaktadır.

2.4. Medya ve Sosyal Medyanın Popüler Kültür İle İlişkisi

Popüler kültürün devamlılığını sağlayan en önemli unsur teknolojik gelişmelerdir. Bilhassa internet kullanımının kolaylaşması ve yaygınlaşması sanat, siyaset, politika, tüketim gibi hemen her alanın genişlemesinin önünü açmıştır. Sosyal medyanın 2000 yılı sonrasındaki gelişimiyle medya sektörünün ciddi anlamda sarsılması popüler kültürün durağanlaşmasını engellememiş bilakis popüler kültürün alışkanlığa dönüşmesini hızlandırmıştır. Popüler kültür ürünlerinin vitrini sayılabilecek sosyal medyada bireyler arası iletişim artıkça tükettim de artmıştır.

Medya ve sosyal medyanın ortak yönü iletişimdir. Türk Dil Kurumu (2011)iletişim kavramına şu tanımı getirmiştir: “Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, iletişim.”

21. yüzyılda bu iletişim çeşitlenip haber alıp vermekten öteye geçmiş görsel sunularla desteklenmiş, çok büyük kitlelerin iletişimine dönüşmüştür. Sosyal medyanın ortaya çıkması iletişimin boyutunu ve şeklini değiştirmiştir. Bilgisayar veya telefonların internet ağına bağlanması insanların kitleler halinde iletişimini sağlamıştır. Bunlar ‘facebook, tiwitter, youtube, sosyal ‘chat’ ve arkadaşlık siteleri’ gibi sosyal medya platformlarıdır. Sosyal medya kullanıcılarının resim ve video gibi sunularını internet ağı üzerinden dünyaya servis etme isteği dünyada yeni bir kültürel değişimin önünü açmıştır. Bu sunuları edilgen biçimde takip eden kitlenin ise sahte duygularla tatmin olduğu görülür.

Sosyal medya ve medya ile tanıtılan popüler bir ürünün kısa zaman içinde büyük kitleler arasında yayıldığı ve bu ürünün tüketici kitle tarafından tüketiminin kolay olduğu görülür. Kapitalist dinamikleri, sosyal alana taşıyarak kurtaran sosyal medya ve medya popüler kültür ürünlerinin yayılımına da büyük destek olmuştur. Popüler kültürde, tüketim

daha fazla nasıl gerçekleştirilebilir sorusuna cevaben milyonlarca kullanıcısı olan sosyal medya ve medya ile satılmak istenen bir ürünün daha fazla satışı gerçekleşmiştir.

Sosyal medya ve medya, günümüzde yerel ve küresel bazda kültür taşıyıcısı olarak görülmekte bu da toplumun kültürel yapısının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Marshall McLuhan'ın medyanın dünyayı küreselleştirdiği ile ilgili olarak şu ifadelerde bulunmuştur. “Medyanın içeriği medyanın kendisi kadar önemli değildir. Medya dünyayı da küresel bir köye dönüştürmektedir (Akt: J.Gans, 2017: 64).”

Sosyal medyada daha fazla zaman harcayarak sosyal olacağını düşünen insanların bir kısmı oluşturmuş olduğu sosyal platform grupların dışına çıkmayarak doğayı ve insanları kendilerine yabancılaştırmıştır. Bu yeni yabancılaşma biçimi sanata bakışı da değiştirmiştir. “Tüm kitle medyası sonunda insanları yabancılaştırır ve her ne kadar dengeliyor gibi görünse de birbirinden, gerçeklikten ve kendilerinden ahlâken soyutlanmalarını şiddetlendirir... Yaşamdaki en derin ve en engin deneyimler bile (medya tarafından) hep aynı düzeyde ifade edilerek bir klişeye indirgenir... Medya insanların, hayatın kendisini yaşama yeteneklerini azaltır (Rosenberg ve White, 1956: 529).” Medyanın kültürle olan bağı ve kültürü değiştirdiği bir gerçektir. Bu konu ile ilgili Geçer şu ifadelerde bulunmuştur. “Belki de kültürün en çok ilişki içinde olduğu kavram medyadır. Bu ilişki, medyanın insanlara yeni hayatlar sunması, modern insanın dünyaya ait imgelerini oluşturmada ve sürdürmede kendini göstermektedir. Medya sayesinde oluşturulan yeni semboller insanların hayatına bir yön vermekte ve belli bir yaşam tarzı meydana getirerek, fikirleri, eylemleri, yapıntıları içeren yeni bir süreç olarak yeni bir kültür şekli ortaya çıkmaktadır (Geçer, 2013:28-67).”

Çağan ise medyanın insan hayatını etkilediğini insana yeni bir dünya ufku açtığını belirtmiştir: “Bu araçlar sayesinde yeni bir dünya tasavvuru oluştuğunu söyler. Bize sunulan ‘gösteri toplumu’ imajı gerçeklerin yerine geçerek motifler, imgeler üretmiştir. Bugün artık kültürün, medyanın etkisinde kaldığı ve popüler kültürün bir medya ürünü olduğu hemen her kaynakta anlatılmaktadır. Popüler kültürün herkesçe ulaşılabilen bir kültür olma özelliği de onu medyanın alanına koymaktadır (Çağan, 2003: 77).”

Özdemir, medyanın ürettiği sembol ve kendine haz iletişim dili oluşturduğunu şu ifadelerle izah eder: “Günümüz medyası, bir yandan kendi meşruiyetini bize sunduğu eğlence ve enformasyon aracılığıyla sağlarken, öte yandan da, kendi etkinliğini sürdürebilmek için ikonografik anlamların sürmesine gereksinim duymaktadır. Bunun

sonucu olarak günümüzde görsel ve yazılı medya, popüler ikonlar yaratarak işlemektedir (Özdemir, 2001: 166).”

“Sosyal medyanın ve televizyonun tüm bireyler tercih edilmesi, bu araçların kendilerini popülerleştirmesine imkân sağlamış ve oluşturulan yeni kültürün toplumu hızla etkisi altına almasına neden olmuştur. Sosyal medyadan yayılan kültür, özellikle genç nüfus arasında hızla yayılmakta ve en dinamik, en katılımcı alan olarak dikkat çekmektedir. Toplumdaki tüm kültürel yapılanmayı etkileyen sosyal medya şöhret kültürünün oluşması ve bu kültürün yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Arık, sosyal medyanın genç bireyleri etkileyip onlara şöhret kazandıracağını şu şekilde ifade etmiştir. “...Özellikle Youtube, videolar aracılığıyla farklı yaş, statü ve ülkeden pek çok kişiye uluslararası bir ün sağlamış, milyonlarca kişi bu internet ünlülerini tıklayarak şöhretlerine şöhret katmıştır(Arık, 2013: 110).”

Popüler Kültür üreticileri, insanların beğenme ve beğenilme içgüdüsünü kullanarak ‘görüntü’nün bir fizyolojik ihtiyaçmış gibi algılanmasına yol açmıştır. Bunun sonucu olarak da sosyal medyada daha fazla zaman harcamaya ve sosyal medya platformlarından ‘facebook’, ‘twitter’ ve ‘youtube’ gibi sosyal medya hesaplarını aileleriyle geçirdikleri zamandan daha fazla kontrol etmelerine neden olmuştur.

Beğenilme duygusunun insanın haz vermekle ilişkili olması bireylerin katılımını artırmıştır. “Sosyal medyada fazlaca beğenilmenin kabul görme, onaylanma, sosyal destek gibi ihtiyaçlarımızı karşıladığı apaçık bir gerçek olarak karşımızda duruyor. ... Son dönemde yapılan araştırmalar bir fotoğrafımızın fazla beğeni alması ile beynimizin ödül kısmı arasında bir bağlantı olduğunu gösteriyor. Fazla beğeni aldığımız zaman beynimizin bu bölgesinde daha fazla nöron aktivitesi olduğu görülmektedir (NAZLI, 2017)

Gündelik hayatın içinde sıradan bir anı paylaşarak kendileriyle ilgili imajlar üreten bu kullanıcılar açısından takipçiler kazanmak, yorum ve beğeni almak varoluşsal bir önem haline gelmektedir. Burada önemli olan selfie fotoğrafı çekerek kayıt ve hafıza oluşturmak değil, fark edilmek isteyen sosyal medya kullanıcılarının anlık doyum sağlayarak popüler kültüre eklenmeleridir. ...En güncel araştırma olan We Are Social’ın hazırladığı verilere baktığımızda (<http://wearesocial.net/>), nüfusunun %49’unun (37.7 milyon) internet kullanıcısı olduğu ülkemizde mobil cihazlarla birlikte 40 milyon (%52) sosyal medya

kullanıcısı olduğu görülmektedir. Bu kullanıcıların günde ortalama 2 saat 56 dakika sosyal medya hesaplarında zaman harcadıkları saptanmıştır (Karaduman,2017:16-20).

Sosyal medya kullanıcılarının yaptıkları paylaşımlar ve popüler kültürün üretim pazarını oluşturan insanların bilinçli paylaştıkları reklamlar, görseller, video ve sesli paylaşımlar kişilerde o ürüne karşı algıyı değiştirmiş bu değişim kişiliklerine sirayet etmiştir. Kişilikleri etkilenen bireyler, popüler kültür ürünlerinin paylaşımlarına duydukları sempati ile yeni bir yaşam tarzı oluşmasını sağlamıştır. Yaşam tarzı değişiminde varlığını korumaya direnen ata kültürünün gün geçtikçe kaybolmasına neden olmuştur. Bu ürünleri kullanan bireylerde giyim, yeme içme, duygu ve düşünce tarzı artık değişmiştir. Popüler kültür, sürekli kendini yenileyen ve değiştiren tarzda olduğundan toplumlarda kalıcı bir kültür varlığını gösterememiştir.

Sosyal medya ve medyanın dünyada milyarlarca kişiye hitap etmesi büyük tüketici kitlelerinin oluşumunu da beraberinde getirmiştir. Tüketilen ürünler her zaman dokunulabilir bir nesne olmayabilir elbette duygu dünyasına hitap eden haz, sevinç, heyecan verici duygulanmalara sebep olan ürünlerde olabilmektedir. Bu ürünler duygulara seslenir. Bu tip tüketme biçimi popüler kültürün sanatı da bünyesine katabildiğini göstermektedir. Bir sanatçı, bir yazar, şair, fikir adamının görüşleri, bir siyasi adamın projeleri, duygu dünyasını etkileyen metalar olarak sunulur. Sosyal medya ürünü ve tüketim metası haline gelen birey zamanında istediği değeri alamayıp zaman içinde popülerliğini yitirebilmektedir. Bazen Necip Fazıl, Özdemir Asaf, Cemal Süreya'nın şiirleri duygusal bir fon müziği ile birleştirilip kitleye sunulmakta iken, bazen de edebiyat tarihinde yeri olmayan kişilerin ölçüt sorununu dikkate almadan yazdığı dizeler, kitlesel beğeniyle karşılanabilmektedir. Bu paylaşımlar tüketici kitlelere geçici haz verir, gerçek duygu değerlerinin yitirilmesine yol açar.

Sosyal medya ve medya, popüler kültürün toplumda varlığını sürdürmesi için popüler kültüre hem hizmet etmekte hem de kapitalizm çarkının bir dişlisi olmaktadır.

Sonuç olarak popüler kültürün taşıyıcısı olan medyanın ve sosyal medyanın bireyler üzerinde çeşitli argümanlarla etkili olduğu ve bu etkiyle tüketimin artırılmasının önünü açtığı söylenebilir. Bu noktada genelde sanat özelde edebiyat da birer tüketim malzemesi konumuna getirilerek metalaştırılır.

2.5. Popüler Kültür İçerisinde Edebiyatın Yeri

Popüler kültürün hayatın birçok alanını olduğu gibi kültürün taşımacılığı ve aynası olan edebiyatımızı da etkilediği muhakkaktır. Temel felsefesi tüketime dayalı bir üretim alanı yaratmak olan popüler kültürün edebieserleri de bu bağlamda bir meta olarak kullandığı gerçeğini göz ardı etmemek gerekir. Eser üreten yazar ve şairlerin de tüketilecek yapıtlar ortaya çıkarma zaafını besler.

Löwenthal, 'Edebiyat Popüler Kültür ve Toplum' isimli kitabında kitap eleştirmenlerinin bir kısmının yayınevi sorumluları tarafından bazı kitapları övmesi bazılarını da yermesi için para aldıklarını bununda ahlaki bir tavır olmadığını Godsimth'e ait olan şu cümlelerle ifade etmiştir: "Edebiyat dünyasını izlemeyi, yaprak yaprak ün dağıtmayı... ve yazılarına zarar vermedikleri kişilerin ahlaki karakterini yermeyi iş edinmiş olan kitap sorumluları olarak bilinen bir takım insanlar var. Bu sefil insanlar bazı paragöz kitap satıcıları tarafından parayla tutuluyor ya da daha sıklıkla kitapçının kendisi bu kirli işi onların elinden alıp yapıyor. Çünkü zaten bunun için gereken tek şey ziyadesiyle kötüyücü ve anlayışsız olmak (Löwenthal, 2017:108)."

Halkın belli türde edebi ürünleri satın alarak ve başka türleri satın almayarak ilgi alanını ifade etmesi sayesinde kamuoyunun nabzını tutma becerisine sahip olan yayıncılar kitapçılar ve yazarlar tam olarak zengin olmasalar bile kesinlikle gayet konforlu bir kesim haline geldiler. "Profesyonel yazar olmak için artık üniversite mezunu ya da edebiyatçı olmak gerekmiyordu.Fazladan para kazanmak isteyen ev kadınları, muhasebeciler ve eskiden ara sıra botanikle ya da arkeoloji ile uğraşanlar roman yazıyorlardı(Löwenthal, 2017: 114- 115)."Löwenthal'a göre popüler edebi metinler yazma sürecini başlatanlardan biri İskoç yazar Walter Scott'tur: "Sir Walter Scott yazma işini para mükâfatını hak eden meşru bir iş alanı görür; kimin bildiği umurunda değil ben genel ve eğlence için yazıyorum... 'Samimi bir dergi yazısında Scott halkın teveccühü benim tek piyangomdur.' diye dürüstçe itirafta bulunur ve'Uzun zamandır yüksek övgülerin tadını çıkarıyorum.' diye gururla ekler. Scott satan kitaplar ile okuyan halkın sağlam beğenileri arasında istikrarlı bir ahenk varsaymakla belki de vasatın amentüsünü formüle etmiştir (Löwenthal,2017: 71)."

Popüler edebiyat, kitap, süreli yayınlarla başladığı serüvenini sosyal medya aracılığıyla devam ettirmektedir. Popüler edebiyatın önemli göstergelerinden biri istatistiki verilerdir. Bir kitabın okunma dahası satın alınma sayısı onun popüler dünya içerisindeki yerini de belirlemektedir. Popüler edebiyat ürünlerinin kendi içinde okunma veya satın

alma yada tüketme oranları farklılık arz etmektedir. Kitap basılma oranlarını TÜİK verilerine göre incelediğimizde: 2016'da 666 milyon 865 bin 579 kitap basılmıştır. Ancak bunların 262 milyon 736 bin 286'sını Milli Eğitim Bakanlığının ilk ve orta öğretim öğrencilerine dağıttığı ders kitapları oluşturmaktadır. (Diken.com, 2017)

Gazete ve dergi sayısına baktığımızda 1 milyar 705 milyon 2025 bin gazete ve kitap basıldığı görülmektedir. Bu sayısal veriler ışığında süreli yayınların daha çok olmasının nedenleri üzerinde düşünmek gerekir. Süreli yayınlardaki görsellerin içeriği özetleyen özelliğe sahip olması bu nedenlerden biridir. Süreli yayınların internet ortamında da ulaşılabilir hale gelmesi de en önemlisidir. "Hazlitt'e göre 'popüler kültür, müşteri beğenisinin buyrukları altında yüksek kültürün yozlaşmasıyla oluşur (Löwenthal, 2017: 68)." Süreli yayınların bu yozlaşmaya katkı sunduğu söylenebilir.

Popüler kültür kitleleri etkileme yöntemleri vardır. Popüler kültürde tüketici talep eder, üretici arz eder. Löwenthal Hazlitt'ten alıntı yaparak halk yada kitlenin popüler kişiye ve ürüne bakışını şu şeklide özetler: "Halk konuyu ya da yazarı sevdiğinden değil mi sadece moda olduğu için hayranlık duyar ve över (Löwenthal ,2017: 69)."

Edebiyatı popüler yapan etmenlerden biri de teknolojinin gelişimine bağlı olarak görünür hale gelmesidir. Edebiyat çehresinde yayımlanan dergi, gazete, makale, roman, hikâye, şiir, deneme, hatıra kitapları, gibi edebi ürünlerin paylaşılması, bu ürünlerin bir bölümünün medyada ve sosyal medyada paylaşımlarla tanıtılması farklı bir zevk anlayışının ortaya çıkmasına yol açmıştır. İnternet sanatçının beğeni toplamasının, sanatçı hakkında yorum yapılmasının önünü açmıştır. Bu iletişim şekli yapıtın satış oranını da doğrudan etkiler ve sanatçının popülerliğini artırır. Popüler edebiyat, önce okuru görsel ve işitsel olarak uyarır sonra yapıtı satışa sunar. Satış aşamasına geçildikten sonra satış mağazalarında görünür raflar kitabın koyulması, billboardlarda kitabın görseline yer verilmesi kısaca gündelik hayatta tüketimi teşvik edebilecek her alanında kitaba yer verilmesi satışları artırır.

Çağdaş kapitalizmde her eserin satılmak için yazıldığı bir gerçektir. Ancak eser normalin ötesinde sunularla ve reklamlarla tanıtılıp satılıyorsa popüler kültür endüstrisinin müdahalesi olduğu anlaşılabilir. Eser kültür endüstrisinin politikasıyla okura sunulmuşsa aslında o eserin okurla duygusal bağlantısı kesilmiştir. Eserin verdiği haz ise geçicidir. Popüler kültür endüstrisi satışa sunulacak eseri, eserin içeriği, üslubu ve anlatılan konunun kitle tüketicisine hitap edip etmemesi gibi etkenleri dikkate alarak seçer. Eserlerin satışını

sağlayan içerik, dönemsel farklılık gösterebilmektedir. Kurtuluş savaşında milli duygularla yazılan bir eser günümüzde satılmayanların listesinde yer alabilmektedir.

Popüler edebiyat pratiklerinden biri de edebiyat tarihinde önemli yeri olan yazar ve şairlerin medya ve sosyal medya aracılığı ile yeniden gündeme gelmesidir. Ancak bu sanatçıların hatırlanma biçimi onların eserlerindeki edebi nitelikler sayesinde olmaz. Nazım Hikmet, Cemal Süreya, Necip Fazıl Kısakürek, Özdemir Asaf gibi sanatçıların dizeleri, çoğunlukla anlık duygulanmaların tasvirini yapan birer nesne konumuna getirilir.

Günümüzde sinema sektörünün gelişimi belli romanları film veya diziye uyarlaması ile hem o eserin tanıtımına hem de o eserin satışının artmasına vesile olabilmektedir. Örneğin Halit Ziya Uşaklıgil'in *Aşk-ı Memnu* romanının diziye uyarlanmasıyla kitabın uluslararası ölçekte de tanınmasına ve satışların artmasına vesile olmuştur.

Popüler kültür edebiyatta yazarlığın zenginleşme aracı olarak görülmesine de yol açmıştır. İngiliz yazarı olan Goldsmith 18. yüzyılda gerçek yazarın zengin olabileceğini belirtmiştir. “Gerçekten liyakatli bir yazar gönlü sadece zenginlikten yana olsa kolayca zengin olabilir; liyakatsiz olanları ise gölgede kalmak müstahaktır (Löwenthal ,2017: 122).” Ancak popüler kültür 18. yüzyılda nitelik ile okunma sayısı arasında kurulan dengeyi tamamen değiştirmiştir. Son dönemlerde akademi ve eleştiri çevrelerinde çok okunan bir yapıtın edebi niteliği tartışılır hale gelmiştir. Son dönemlerde çok okunur olma ile çok kazanç elde etme arasında doğrudan bir bağ kurulmaktadır. Türkiye’de bu bağın popüler kültürün politikasıyla kurulduğu söylenebilirse de Ahmet Hamdi Tanpınar, Oğuz Atay, Yaşar Kemal gibi edebiyat tarihinde önemli yeri olan yazarların da çok okunanlar listesine girdiği dikkat çeker: “Türkiye’de popüler edebiyat denilince, edebiyatseverlerin akla gelen isimler: Halide Edip Adıvar, Sabahattin Ali, Yaşar Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Oğuz Atay, Yusuf Atılgan gibi edebiyatımızın güçlü kalemlerinin yanı sıra çağdaş popüler edebiyat olarak nitelendirdiğimiz, Cumhuriyet sonrası edebiyatımızda günümüze daha yakın isimler olarak Ayşe Kulin, Orhan Pamuk, Ahmet Ümit, Elif Şafak gibi geniş kitlelere hitap etmeyi başarabilen yazarlar da listede yerlerini almış bulunmaktadır. Bu yazarların ortak noktaları popüler eserleri ele almış olmaları değildir sadece; ortak bir değer etrafında şekillenen toplumun, eserleri popüler kültürü yansıttığına dair inancıdır (Deveci, 2017: 3-4).”Edebiyat tarihinde önemli, yeri olan yazarların çok

okunanlar arasına girmiş olması, ülkemizdeki okur kitlesinin yerli dinamikleri hala dikkate aldığına işaret etmektedir.

3. POPÜLER EDEBİYAT VE ÖZDEMİR ASAF

3.1. Özdemir Asaf'ın Popülaritesinin Ardındaki Sebepler

Şiir duygunun yazıya belli biçim ve formatlarla dökülmesidir. Her şiir bir duygunun ifadesidir. Her şair yazmış olduğu şiirle kalıcılığı yakalamak, her daim hatırlanmak ister. Ancak geleceğe uzanarak kalıcılığı sağlamak her şairin başaramadığı bir durumdur. Cemal Süreya şiirin kalıcı olması üzerine şu ifadeleri kullanır: “Üç şiirim taze kalsın, ilerde de okunsun, yeter bana. Ayrıca şu: Eskimemek değil, eskiyebilmek de önemli. Asıl büyük yapıtlar, eskiyebilmiş yapıtlardır.” Eskirkentaze kalmak elbette her şairin hülyasıdır. Ancak zaman, şiirin varlığının devamını ya da yok oluşunu belirleyecek bir unsur olarak karşımızda durmaktadır. “Geleceğin dilini görebilmeyi önemli görenler var. Karacaoğlan görmüş. Yahya Kemal görmüş, ama Ahmet Haşim görmemiş sözgelimi. Nâzım Hikmet çok iyi görmüş(Koç, 2012).” Özdemir Asaf’a göre ise şair, ömür boyu yazamadığı dizeyi arayandır.

Özdemir Asaf, kendine özgü bir şiir anlayışıyla sanatını icra ederken ne duyguyu ihmal etmiş ne de sanatının ulaşacağı okuyucuyu göz ardı etmiştir. Duygulu, etkileyici, içten ve sade üslubuyla okuyucuya sanatını sunmuştur. Kendi deyimiyle de ömrü boyunca yazamadığı dizeyi aramış ve böylelikle ömürden öteye yol alarak kalıcılığı yakalamayı başarmıştır.

Özdemir Asaf'ın popüler kültürün önemli figürlerinden biri olması ya da popülist eğilimlerle akıllarda kalan bir şair olmasının pek çok farklı nedeni vardır.. Şiirlerini kısa tutup uzun soluklu şiirler yazmaması; sade anlatım ile öz Türkçeyi tercih etmesi; bireysel nitelikteki aşk, yalnızlık, ölüm, özlem vs. temaları kullanması; şiirlerinin hafızaya kolay nüfuz edebilir yapıda olması; özdeyiş niteliğinde söylemlere sahip olması ve de bazı şiirlerinin arka planında etkileyici öykülerin bulunması Asaf'ı popüler bir şair kılan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.1. Şiir Dili ve Anlatımı

Asaf'ın geleceğe hitap edebilen sade bir Türkçeyle şiir dilini kurması, onun şiirlerinin çok okunmasını ya da okurlar arasında popüler olmasını sağlayan etkenlerden biridir. Onun dili ve söz dağarcığının sıradan okurlarca anlaşılması mümkün değildir. Şiir yazdığı dönemlerde hâkim olan herhangi bir şiir anlayışına bağlı kalmadan, kapalı ve

imgesel bir söyleme sahip olmaması da önemli bir etkidir. Onun dili sosyal medyada veya halk arasında özdeyiş olarak okunabilecek ve okunduğunda da okurun duygu dünyasında karşılık bulabilecek bir dildir. Şiirini oluşturduğu sade dil okurun hayal dünyasını yormadan ona çoğu şeyi tasavvur ettirebilecek niteliktedir:

Ben pırıl pırıl bir gemiydim eskiden.
İnanırdım saadetli yolculuklara.
Adalar var zannederdim güneşli, mavi, dertsiz.
Bütün hızımla koşardım dalgalara.
O zaman beni görseydiniz.

Ben pırıl pırıl bir gemiydim eskiden.
Beni o zaman görseydiniz
Siz de gelirdiniz peşimden.

Ama şimdi şu akşam saatinde
Son liman kendim, bu döndüğüm,
Bilmiş, bulmuş, anlamış.
Hatırimda bir vakitler güldüğüm.
Yoluna can serdiğim o kaçış.

Simdi o akşam saatinde
Donuyorum görmüş, geçirmiş, atlatmış,
Denizlerin doymayan sahilinde.

(*Çiçek Senfonisi*, “Pay”: 31)

Yukarıdaki şiirde Özdemir Asaf'ın kullandığı dilin sadeliğini tüm yalınlığıyla görmekteyiz. O bu denli ağdasız, anlaşılır, sade bir Türkçe ile adeta okuyucunun tasavvurunu açık imgelerle örülü bir yolculuğa çıkarmaktadır. Bunu sanat yapma telaşına düşmeden böylesi basit ama etkili bir söyleyişle gerçekleştirmiş olması da onun üslubunun bir diğer boyutudur.

Bir kelimenin yanına bir kelime gelince,
Bir sesin yanına bir ses gelince,

Bir insanın yanına bir insan gelince..
Büyürler, büyürler, büyürler ölümden önce.

(*Çiçek Senfonisi*, “Üçün”: 153)

Özdemir Asaf, yukarıdaki şiirinde de sade Türkçesiyle dillendirdiği duygularını etkileyici üslubuyla birleştirerek özdeyiş edasında okuyucuyla buluşturmayı başarmıştır.

Her seven
Sevilenin boy aynasıdır.
Sevmek
Sevilenin o aynaya bakmasıdır.

(*Lavinia*, “Yalın”: 22)

Yukarıdaki şiir bir özdeyişin şiir diliyle ifadesidir, demek yanlış olmayacaktır. Düzyazıya dahi çevrilebilecek bu derece sadelikteki bir söylemin ardında insanı düşündürecek büyük bir anlam zenginliğini barındıran bir anlatımın bulunması sadelikte derinliği yakalamış olan Özdemir Asaf’ın şair kimliğini oluşturan özelliklerdendir.

Tam başlarken bitti bilip gittiler...
Dostlukları, umudları silip gittiler.
Bana bakıp, şimdi başka yerlerde
Başka şeyler vardır deyip gittiler.

(*Çiçek Senfonisi*, “Hep”: 158)

Asaf, şiirlerinde kapalı bir anlatım tercih etmemiş, anlatımını sanatlara boğarak okurunu yormamıştır. *Hep* şiirinde de anlaşılır, sade dil dikkatleri çekmektedir.

Kendimi sileceksem, bilirim sende varım.
Senin ben yarısıyla seni ben tamamlarım.
Seni sende bütünler, sana sende inanır,
Seni sende silerim, seni bende yazarım.
(“*Çiçek Senfonisi*”, “Çizgi”: 324)

"Sen, ben" sözcüklerinin tekrarıyla örülmüş sade ve anlaşılır bir söylem olarak karşımızda duran *Çizgi* şiiri de basit görünenin ardındaki derinliği gözler önüne sermekte Asaf'ın lakonik anlatımı tercih ettiğini göstermektedir.

3.1.2. Kısa Şiir Anlayışı

Özdemir Asaf anlam yoğunluğuna önem verdiği için şiirlerinde az sözle çok anlam ifade etme yolunu tercih etmiştir. O, kendi ifadesiyle sanatını icra ederken 'bir kelimeye bin anlam yükleme' telaşında olmuştur. Asaf'ın kısa şiir tercih etmesinin nedenini şu cümlelerle ifade eder: "Bir sözden öte olanı ararım doğrusu. Bunun içindir ki dörtlük ve benzeri şiirlerim çoğunluğu tutar. Hatta epigrama kadar uzanmaktan çekinmem. İsterim ki sözlerin arasında bir söz, sözden öte bir söz olsun(Asaf, 2012: 112)."O, uzun şiirin hem şairi hem de okuru yorduğunu,şiirde olması gerekenin kısa şiir yazarlığı olduğunu belirtir: "Bir satırda bitmeyen şiir bence sonsuz bir azaptır. Demek ki bitmiyor derim. Uzadıkça içim içimi yer. Saygı duyarım başkalarının en önce zamanına(Asaf, 2006: 103)."

Az yer kaplayan kelimelerle çoklu anlamın peşine düşen Asaf'ın birkaç kelime ya da bir dörtlükten ibaret oldukça fazla şiirine rastlamak mümkündür. Bu durum okuyucu nezdinde de olumlu yankı bulmuş ve bu kolay ezberlenebilir kısa ve özlü anlatım onun şiirlerinin tercih sebeplerinden biri olmuştur.

Bir kelimeye

Bin anlam yüklediğim zaman

Sana sesleneceğim”

(*Lavinia*, “Ultra”:14)

Sen bana bakma,

Ben senin baktığın yönde olurum

(*Çiçek Senfonisi*, “Yön”: 94)

Sana güzel diyorlar

Sakın olma.

(*Çiçek Senfonisi*, “Saygı”: 87)

"Dünya nüfusu ikiye bölünüyor

Yarısı sen oluyorsun yarısı ben
Sonra ikimiz bir bütün oluyoruz"

(*Lavinia*, “360 Derece”: 19)

Kim o deme boşuna
Benim ben
Öyle bir ben ki gelen kapına
Başdan başa sen

(*Lavinia*, “2=1”: 28)

Özdemir Asaf'ın birkaç kelime ya da birkaç mısradan ibaret olan kısa şiirlerine bakıldığında aşk ve yalnızlık temasına yoğunlaştığı görülmektedir. İnsanın duygu dünyasına yönelik bu iki ana hissiyatı az sözle ifade yoluna gitmesi de okurun Asaf şiirini tercih etme noktasında bir diğer husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.3. Kullanılan Bireysel Temalar

Bir birey duygusal yönden bir unsurdan etkilendiği zaman etki unsurunu benimseyişi ve onu sahiplenmesi de o derece kuvvetli olmaktadır. Sanatını icra ederken toplumun dönemselsel sorunlarına, siyasal söylemlere ya da nasihatvâri anlatılara yer vermeyen Özdemir Asaf da duyguların etkileyici yönünden faydalanmayı bilmiş; şiirlerinde ağırlıklı olarak kullandığı aşk, ayrılık, yalnızlık, özlem, ölüm gibi bireysel temalarla okurun duygu dünyasına dokunmayı başarmış ve okur tarafından benimsenerek kalıcılığı yakalamıştır. Dolayısıyla kullandığı bireysel temalar onu günümüzde de okunur ve popüler kılan önemli bir şair olarak göstermiştir.

Seni bende, beni sende arıyorlar,
Beni senden, seni benden tanıyorlar,
Bir bir birim gibiyiz tümünün gözünde,
Yarımlarımızı bütün sayıyorlar...

(*Lavinia*, “Bir-Bir”: 35)

Dünyanın nüfusu ikiye bölünüyor,
Yarısı sen oluyorsun, yarısı ben..
Sonra ikimiz bir bütün oluyoruz,
Kimseye sezdirmeden.

(*Çiçek Senfonisi*, “360 Derece”: 93)

senin içine girdiğim zaman
dışında kalıyorsun.
senin dışından sana bakınca
içime sığmıyorsun.

(*Çiçek Senfonisi*, “Perspektif”: 97)

Beni öyle bir yalana inandır ki,
Ömrümce sürsün doğruluğu.
(*Lavinia*, “Bağlı”: 21)

Ama ben en çok şeyi
En kısa zamanda sana söyledim
Yalnız sana

(*Çiçek Senfonisi*, “Kıvılcım”: 85)

Özdemir Asaf'ta bireysel duygular arasında ilk sırada *aşk* gelmektedir. Özdemir Asaf'ta *aşk* platoniktir. Onun *aşk*ı "sen" zamirinde aranan bir ben'in ürünüdür. *Aşk*ın *şii*re buluşması onun iç muhasebesinin dışavurumudur. Bu dışavurum bir arayıştır, bir vuslat arzusudur. Onun *şii*rllerinde *aşk*ın terennümü derbeder bir ahenkte yankılanmaz. Onun yazma hali *aşk* sancısının vermiş olduğu acının *şii*re buluşmasıdır. *Aşk* temalı *şii*rllerinin çoğu uzun soluklu değildir, kendisi az sözle çok şey belirtme gayretinde olmuştur. Diğer taraftan *aşk* duygusu her insanın yaşadığı ya da yaşamayı arzuladığı bir *duygu* olarak karşımıza çıkmaktadır. Asaf da *şii*rllerinin yekûnu içerisinde *aşk* temasına haylice yer ayırarak bu temayla özellikle genç kesimin nabzını tutmayı bilmiştir.

Genç idik, umularda yalnızdık;
Anlamamanın gücü koşuşlarımızda
Ve konularımızda bir sürü yanlışlık.
Şimdiyse ağır- ağır iniş yokuşlarımızda
Yalnız yalnızlık

(*Çiçek Senfonisi*, “Akşamın Üstü”: 414)

Her leke
Kendisiyle çıkar.

(*Çiçek Senfonisi*, “Yalnızın Durumları XXIV”: 487)

Yalnızın odasında
İkinci bir yalnızlıktır
Ayna.

(*Çiçek Senfonisi*, “Yalnızın Durumları X”: 483)

Uzağa değil, usta
Öteye hep öteye gitti;
Yalnızlığı ondandır.

(*Çiçek Senfonisi*, “Adsız Şiir”: 381)

Yalnız kaldınız sanırsınız,
Biliyorum.
Yalnız bırakılmışsınız,
Biliyorum.
Ötesi yok.

(*Çiçek Senfonisi*, “Yalnızlık I”: 421)

Aşk temasından sonra Asaf'ın şiirleri içerisinde geniş yer edinmiş olan temalardan biri de *yalnızlık* temasıdır. Kişinin yaşanmışlığı ve hissiyatları doğrultusunda kendini gösteren bir haldir, yalnızlık. Herhangi bir sebeple kendi kabuğuna çekilen insanın yaşadığı teklik ve kendiliktir. Bu kabuğuna çekilme olayı kişinin çevresindeki azlık ya da çoklukla pek de alakalı değildir aslında. Kişi milyonların içerisindeyken bile yalnızlık duygusunu iliklerine kadar hissedebilir. İnsanın kendini yalnız hissetmesinin nedenleri üzerine pek çok yorum yapılabilir: Yapay yaşantılar, sahte insanlar, sosyal hayattaki devinim... Sebep ne olursa olsun yalnızlık bir kaçış ve kendine sığınma olayıdır. Bu, kimisi için bir melankoli kimisi için de huzuru yakalama durumudur. Kimi yalnızlığını bir ruhsal çöküntü içerisinde aktarırken kimisi bu durumdan pek de şikâyetçi olmayarak kalabalıklarda bulamadığı huzuru yalnızlığında yaşar. Özdemir Asaf'ın yalnızlığı ise genel olarak geçen zamanla birlikte geçmiş günlerdeki saflık ve güzelliği bulamamaya kendini gösteren melankolik bir yalnızlıktır. Her insanın yaşamının belirli dönemlerinde muhakkak bu duyguyla baş başa kaldığı düşünüldüğünde okurun bu temayı neden tercih etmiş olduğu da anlaşılmaktadır.

Ölümünden biraz sonra anladım
Olmayınca oyun.
Gözlerim dışına kapalı, içine açık.
Kalıbım belirsiz bir yerde artık.
Sırtüstü yatıyorum, up – uzun.

Öyle bir dünyadayım ki şimdi,
Ellerim tutabildikleriyle kalmış,
Büyük beynim kıvrım kıvrım, donuk.
Artık ne karanlık var benim için, ne aydınlık,
Ne sıcak, ne soğuk.

(*Çiçek Senfonisi*,“Ölümünden Biraz Sonra”: 41)

Ölüm Allahın emri”,
Trafik olmasaydı.

(*Çiçek Senfonisi*,“Süre”: 193)

Geleceğim, bekle dedi, gitti.
Ben beklemedim, o da gelmedi.
Ölüm gibi bir şey oldu.
Ama kimse ölmedi.

(*Çiçek Senfonisi*,“Çizik”: 184)

Ölsen, ilkin, yazık - oldu deyecekler.
Sonra durup, neden öldü deyecekler .
Dostlar er geç unutacak bir gün ama..
Uzun zaman seni anar sevmeyenler

(*Çiçek Senfonisi*,“Bir Tüy”: 162)

“Ölüm: ebedî ayrılıktır, gurbettir, çaresizliktir. Bu nedenle ölüm hüznü, matemi, hatta yer yer isyanı beraberinde getirmektedir. Sonra bir terk ediş vardır ölen için. Bu da kaygıları artırmakta, önüne geçilemez oluşuyla ölüme sitemler edilmekte, ölüm yüzünden hayat sorgulanmaktadır(Törenek, 2005: 129)."Asaf ise ölüm teması ekseninde kendi ölümünü izleyen ve birçok ölüme de şahit olan bir portre çizmektedir. Ölüm öz itibariyle şairin (bireyin) kendi ölümüdür, daha sonra çevre/ tanıdık/ arkadaş gelir. Asaf'ın kaleme

aldığı ölüm temalı şiirleri nicel olarak aşk ve yalnızlık temalı şiirlerinden sonra gelmekle birlikte dikkate değerdir. Asaf ölüme inanmıştır ama bu inanç, şiirlerinde cennet, cehennem ve ahiret inancı şeklinde değil bir yok oluş sistemi olarak kendini gösterir. Dolayısıyla o, ölüm temalı şiirlerinde karamsar bir portre çizmiştir. Kimi şair için arzulanan bir durum kimi şair için ise istenmeyen bir hâl olan ölüm bir şekilde hayatın bir gerçeğidir ve çoğu kişi tarafından istenilmeyen bir durumdur. Hayatın sonlanması anlamına gelen ölüm, Asaf için de arzulanan bir durum değildir. Şiirlerinde bunu dile getiren Asaf bu temadaki yaklaşımıyla da genel okuyucu kitlesine hitap etmeyi bilmiştir.

Ne güzel insanlar vardı eskiden.
Çocukluğumuzu kaplamışlardı.
Bize masal anlatırlardı
Cinlerden, perilerden.
Büyük anneler, büyük babalar vardı.
O zaman hepsi uzaktı ölümden.
Hem sevdiren hem korkuturlardı.
Acı hikâyeleri bile tatlı başlardı.
Demek bunun için gittiler hikâyelerden.
Ne güzel insanlar vardı eskiden.

...

(*Çiçek Senfonisi*, “Eskiden”: 61)

Ne günlermiş, ne günlermiş
Yıldızlar, mehtap, çamlar altında.
Yıldızlar, mehtap, çamlar altında
Ne günlermiş, ne günlermiş
Gelip geçmiş!
Vapurlar değil, Boğaz`dan geçen:
Boğaz`dan yalılar geçiyor.
Toplamış sulardan eteklerini,
Odasına çekilen bir saraylı gibi
Yalılar gelmeyen âlemlerine gidiyor
Bırakıp bu sessiz gecelerini.

...

(*Çiçek Senfonisi*, “Boğaz Gezintisi”: 62)

Çocuklukta büyüttüm, oyunlara girmedim..
O bahçelerde kaldı oynanmamış oyunlar.
Ben şimdi anlıyorum oyunda çocukları;
Ne zaman, nerde, baksam, beni de oynuyorlar
(*Çiçek Senfonisi*, “Birinci Şimdi”: 249)

Özdemir Asaf'ın eski günlerine, çocukluk yıllarına, yaşanmışlıklarına, belli mekânlara duyduğu özlemlerini yansıttığı şiirlerinin de niceliksel varlığı yadsınamaz derecededir. Özlem teması aşk, yalnızlık, ölüm temalarından sonra Asaf'ın en çok işlediği temalardandır. Onun şiirlerinde özlem, genel itibariyle içinde yaşanılan zamana tepki olarak kendini göstermektedir. Bulunulan durumdan hoşnutsuzlukla gelen bir kaçış ve sığınma arzusu çoğu insanın hemhâl olduğu bir durumdur. Dolayısıyla şiirlerinde genellikle geçmiş günleri yâd edip eskiye sığınan Asaf, okurun hissiyatına dokunmayı başarmıştır.

Asaf'ın şiirlerinde değindiği temalar elbette aşk, yalnızlık, ölüm ve özlem temalarından ibaret değildir. Ayrılık, hüznün, kaçış, zaman vs. temalara da şiirlerinde yer veren Asaf tüm bu temaları hayat tecrübesi, sade dil ve anlatımı ve kendine has sunuşu ile birleştirmeyi başararak kalıcılığı yakalamayı bilmiş ve popüleritesinin temelini sağlamlaştırmıştır.

3.1.4. Şiirlerindeki Öyküsel Arka Plan

Şair ve yazarlar tarihe bıraktıkları notlarla yaşar ve anılırlar. Bu kişilerin yazdıkları kendi yaşamından izler taşır ve kendilerini işaret eder. Bazen de şair yaşadığı aşkı, çocukluğunu, anne özlemini vs. içeren bire bir yaşadığı bir olayı şiirselleştirerek okura sunar. Bu tür hikâyesi olan şiirler gerçeklikle olan bağı münasebetiyle okurun ilgisini çeken ve onun şiirle olan bağı kuvvetlendiren, şairi ve dolayısıyla şiirlerini sahiplenmesini sağlayan önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sana gitme demeyeceğim.
Üşüyorsun ceketimi al.
Günün en güzel saatleri bunlar.
Yanımda kal.

Sana gitme demeyeceğim.
Gene de sen bilirsin.
Yalanlar istiyorsan yalanlar söyleyeyim,
İncinirsin.

Sana gitme demeyeceğim,
Ama gitme, Lavinia.
Adını gizleyeceğim
Sen de bilme, Lavinia.

(*Lavinia*, “Lavinia”: 78)

Özdemir Asaf, yazmış olduğu *Lavinia* şiiriyle gençliğindeki bir aşk hikâyesini şiirselleştirmiştir. Bu şiirindeki gizlenen aşkın sırları edebi çevrelerce merak konusu olmaktan çıkıp araştırma konusu olmuştur. Özdemir Asaf’ı popüler yapan, halkın dilinden düşürmeyen, sosyal medyada aranır kılan en bilinen şiiri “Lavinia”dır.

"Lavinia yani, Mevhibe Beyat, 2 Mayıs 1925 'de İstanbul'da doğar. Aslen Niğdeli olan babası Tahsin Bey eski bir validir. Kendisi Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdikten sonra Olgunlaşma Enstitüsü'nde resim öğretmenliği ve stilistik yapar. Bir süre de Neyir Mağazası'nda çalışır. Mevhibe Beyat, Özdemir Asaf'ın kendisine beslediği platonik aşkla “Lavinia” olarak edebiyatımıza girmiştir... Sanatçı Lavinia, Akademi yıllarını boş geçirmedeğini herkese göstermek istercesine, bol bol resim yapar. Lavinia, sergiler açar, tablolarını dostlarına cömertçe dağıtır; her dostunun evinde onun birkaç resmi vardır. Resimle yetinmeyip şiirler de yazar Lavinia. Şiir dünyasına âşinâdır zaten. Akrabası olan Oktay Akbal bir ara Servet-i Fiinûn dergisinin yöneticisidir ve onun sayesinde İlhan Berk, Cavit Yamaç, Naim Tiralı ve Özdemir Asaf gibi genç şairleri tanımıştır(Oral: 2014, 6-9).”

Rivayet odur ki, Mevhibe Beyat'a âşık olan Özdemir Asaf ona ithafen yazmış olduğu “Lavinia” şiirini şiir yarışmalarından birine göndermeye karar verir ve şiirinin beğenilmesiyle birlikte yarışmayı birincilikle kazanır. Sonuçlar açıklandıktan hemen sonra şairden şiirini kürsüde okuması istenir. Özdemir Asaf bu teklifi geri çevirmez. Salondaki misafirler arasında âşık olduğu Mevhibe Beyat da vardır ve salonu terk ettiği söylenir (Salik, 2017).” Dolayısıyla Asaf Laviniasına hiçbir zaman kavuşamamış ve böylelikle Lavinia şiiri ve aşkı efsaneleşmiştir.

Bu şiirin arka planındaki öykü, Özdemir Asaf'ın öldükten sonra da gündemde kalmasını sağlayan etmenlerden biridir. Dolayısıyla Asaf'ın şiirlerinin arka planındaki öyküler onun popüler edebiyat içerisindeki yerini sağlamlaştırmıştır.

...

Babamın öldüğünde aylardan Hazirandı

O elli dördüneydi ben yedi

Bir ışık söndüğünde yol yandı

O kedi bunları nasıl da bildi

...

(*Çiçek Senfonisi*, “Diyalog”: 231)

“Diyalog” şiirinde Asaf, hayatından bir kesit sunmuştur. Kendisi yedi yaşındayken henüz elli dört yaşında olan babasının haziran ayındaki vefatını anlatmıştır.

Yedi yaşında Ankara'dan geldim

Babasızlığımı getirdim

İstanbul'da deniz vardı

Denize ilk girişim düşmek yoluyla oldu

Akşam üzerlerini sevmezdim,

Annem ud çalardı güneşi batırırken

Amcamın ölüm haberi daha gelmedi

1922'de Murat dağlarında yüzbaşı Ali Saip

Üç anneannemden ikisini gördüm

On iki teyzemden altısını

Altı dayımdan ikisini

Öbürlerinin hep resimlerini gördüm

En büyük anneannem yüz on yaşında öldü

En büyük dayım doksan dokuz yaşında

Dedem altmış beş yaşında ölmüş

Kadınlar soyadlarını aldılar kocalarından

Bizler de ayrı ayrı adlar aldık otuz beş'de

(*Benden Sonra Mutluluk*, “Kişiye Özel”: 16)

Asaf'ın, *Kişiyeye Özel* adlı şiiri yukarıda da görüleceği üzere onun hayatının babasının ölümünden sonraki safhasının adeta özeti niteliğindedir. Şair şiirinde hayatına dair önemli bilgilere yer vermiştir.

Mum yanıyor, zaman yanıyor
Erzurum'un köylerinde
Akşamın ve sabahın erken olduğu
Ali Baba dağının eteklerinde
Geniş vakitler yaşıyordu.

(*Çiçek Senfonisi*, "Mum": 60)

"Mum" şiirinde ise Asaf, askerliğini tamamladığı Erzurum'dan bahsetmektedir.

Özdemir Asaf'ın kendi hayatından izlerini yansıttığı şiir örnekleri artırılabilir. Ancak önemli olan şairin kendi yaşantısından izleri şiirlerine yansıtması ve bu izlerin kimi zaman şiirlerin arka planındaki öyküler olarak okurun dikkatini çekmesidir.

3.2. Özdemir Asaf'ın Popülaritesinin İstatistiksel Verilere Dökümü

Gelişen teknolojinin getirmiş olduğu imkânlar neticesinde evlerde sabit duran bilgisayarlar, telefon kalıbında pantolon cebine girecek kadar küçülmüştür. Böylelikle sabitlikten çıkarak seyreden bir iletişim aracı haline gelen bilgisayarlar, matbaanın rolünü çalarak kitapların teknoloji pazarına girmesini sağlamıştır. Popüler kültür ürünlerinin pazarlanması noktasında internetin işlevselliğini arttırmasıyla kitap artık dokunularak okunulan bir obje olmaktan çıkmış ve kendine has kokusunu yitirmeye başlamıştır. Kitaplar günümüzde e-kitap şeklinde telefonlarda, bilgisayarlarda, tabletlerde de yerini almış durumdadır. Dolayısıyla bir sanatkarın popülerliği yalnızca kitaplarının baskı sayısına bakılarak anlaşılabilir bir durum olmaktan çıkmıştır. Baskı sayılarına ilaveten internette okunma istatistiklerine de dikkat etmek elzem bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Matbaa Kaynaklı Veriler

Özdemir Asaf kitapları önce kendi kurmuş olduğu Yuvarlak Masa Matbaasında basılmıştır. Ardından Adam Yayınları, Epsilon Yayınları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ve son olarak da Yapı Kredi Yayınları'nca kitapları basılan Asaf'ın kitaplarının

muhtelif matbaalarca basılması ve de baskı sayıları göz önünde bulundurulduğunda okur nezdinde ne derece rağbet gördüğü anlaşılacaktır. Memet Fuat'ın yorumuyla“...Eleştirmenler şiirleriyle fazla ilgilenmemişler, adı hiçbir zaman en başta gelen şairlerin arasında anılmamıştır. Oysa yapıtlarının satışına bakınca üçüncü sırada olduğu, Nazım Hikmet'i zorladığı görülüyor... Görüldüğü gibi eleştirmenlerin yaklaşımıyla okurların yaklaşımı arasında büyük bir ayırım var... Kanımca eleştirmenler Özdemir Asaf'ın yapıtlarını önyargılardan sıyrılarak yeniden incelemeli, yeniden değerlendirmelidirler. ”

Özdemir Asaf'ın Kitaplarının Muhtelif Matbaalarca Yayımlanmış Baskı Sayıları:

Kitap İsimleri	Adam Yayınları	Epsilon Yayınları	TİB Kültür Yayınları	Yapı Kredi Yayınları
Sen SenSen	1 Baskı	-	1 Baskı	-
Bir Kapı Önünde	9 Baskı	1 Baskı	1 Baskı	-
Dünya Kaçtı Gözüme	1 Baskı	-	1 Baskı	-
Yumuşaklıklar Değil	1 Baskı	-	1 Baskı	-
Nasılsın	1 Baskı	-	1 Baskı	-
Lavinia	1 Baskı	-	1 Baskı	14 Baskı
Çiçekleri Yemeyin	1 Baskı	1 Baskı	1 Baskı	-
Benden Sonra Mutluluk	7 Baskı	1 Baskı	1 Baskı	13 Baskı
Yalnızlık Paylaşılmaz	10 Baskı	1 Baskı	1 Baskı	14 Baskı
Yuvarlağın Köşeleri	16 Baskı	1 Baskı	1 Baskı	-
Ça	3 Baskı	1 Baskı	1 Baskı	-
Dün Yağmur Yağacak	1 Baskı	1 Baskı	1 Baskı	-
Dokuza Kadar On	-	-	-	31 Baskı
Kırılmadık Bir Şey Kalmadı	-	-	-	11 Baskı
Sen Bana Bakma Ben Senin Baktığın Yönde Olurum	-	-	-	14 Baskı
Çiçek Senfonisi	-	-	-	22 Baskı

İnternet Kaynaklı Veriler

Gelişen teknoloji ile birlikte günümüzde matbaanın yanında medya ve sosyal medya da sanat ürünlerinin okurla buluştuğu mecralar arasındaki yerini almıştır. İngiltere merkezli WeAreSocial araştırma dergisinin 2018 yılı araştırmasına göre, 81 milyon nüfusa sahip Türkiye’de 54 milyon 330 bin kişi aktif olarak internet kullanmaktadır. Bu kitlenin yüzde 84’ü internete düzenli olarak her gün girmekte ve PC, tablet ya da akıllı telefonlar aracılığıyla ortalama 7 saatlerini internette dolaşarak geçirmektedir. Bu veriler de göz

önüne alındığında internet kaynaklı okur sayısı, bir şair ya da yazarın popülaritesini gösteren önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Popülerliğin ölçüsü çok okunmak ve gündemdeki yerini sabit kılmaktır. Bu bağlamda Asaf'a ait şiirlerin yayınlandığı büyük okuyucu kitlesine sahip internet şiir sitelerinin paylaşımları sonucu aşağıda tablolaştırılmış olan sayısal veriler Özdemir Asaf'ın kağıt-kalem-kitap üçgeninden çıkıp internet ortamında yayınlanan şiirlerinden her birinin kaç kez tıkladığı, görüntülediği ya da okunduğu bilgisini içermektedir.

Facebook Verileri(12/05/2019):

Sayfa Adı	Üye Sayısı	Beğeni Sayısı	Paylaşım Sayısı
Özdemir Asaf ve Cemal Süreya Sözleri	11.000	-	64
Cemal Süreya- Sevda Sözleri	18.000	-	103
Lavinia'nın Çılgılığı	11.000	-	-
Lavinia (1)	-	1.300	-
Lavinia (2)	-	22.000	-
Lavinia (3)	49.000	-	-
Lavinia (4)	-	12.000	-
Özdemir Asaf Sözleri (1)	-	160.000	-
Özdemir Asaf Sözleri (2)	-	160.000	-
Özdemir Asaf Sözleri (3)	-	160.000	-
Özdemir Asaf Sözleri (4)	-	42.000	-
Özdemir Asaf _ Sözleri	-	196	-
Özdemir Asaf Sözleri (5)	-	173.000	-
Özdemir Asaf Sözleri (6)	-	160.000	-
Özdemir Asaf Sözleri (7)	-	160.000	-
Özdemir Asaf Sözleri (8)	-	160.000	-
Özdemir Asaf ve Şiirleri (9)	21.000	-	-
Özdemir Asaf (1)	-	34.000	-
Özdemir Asaf (2)	-	21.000	-
Özdemir Asaf (3)	-	11.000	-
Özdemir Asaf (4)	-	34.000	-
Özdemir Asaf (5)	-	34.000	-
Özdemir Asaf ve Cemal Süreya Sözleri	-	11.000	-
Özdemir Asaf ve Can Yücel Şiirleri	-	13.000	-
Gayriresmi. Özdemir Asaf	-	482.000	-
Can Yücel &Özdemir Asaf Sözleri ve Şiirleri Sevenler	17.000	-	-
Can Yücel -Özdemir Asaf- Cemal Süreyya Sözleri Paylaşımı	23.000	-	-

Can Yücel & Özdemir Asaf&Ahmed Arif Şiirleri	23.000	-	-
Nazım Hikmet Can Yücel Özdemir Asaf Atilla İlhan Orhan Veli	-	150.000	-

Youtube Verileri (11/05/2019):

Şiir Adı	Seslendiren	Görüntülenme Sayısı
Lavinia	İlyas Yalçıntaş	4.666.996
Eskisi Kadar Özlemiyorum Seni	Tahsin Barutçu	1.500.000
Sana En Çok Ben Yakıştım	DuksBrandze	960.399
Lavinia	Can Gürzap	169.860
Bekle Dedi	Akif Oktay	140.448

Özdemir Asaf'ın "antoloji.net" Şiir Sitesindeki Toplam 331 Şiirinin 13/04/2019 ile 11-05-2019 Tarihleri Arası Okunma Verileri:

Okunduğu gün	Kaç kez okuduğu	Okunduğu gün	Kaç kez okunduğu
11.05.2019	2606	26.04.2019	2955
10.05.2019	2795	25.04.2019	3974
09.05.2019	3682	24.04.2019	3806
08.05.2019	3481	23.04.2019	3504
07.05.2019	3430	22.04.2019	3099
06.05.2019	3470	21.04.2019	3849
05.05.2019	3144	20.04.2019	3112
04.05.2019	2867	19.04.2019	3025
03.05.2019	2885	18.04.2019	4309
02.05.2019	4032	17.04.2019	4065
01.05.2019	4009	16.04.2019	4286
30.04.2019	3060	15.04.2019	4276
29.04.2019	3812	14.04.2019	3922
28.05.2019	3892	13.04.2019	3324
27.04.2019	3070		

Özdemir Asaf'ın "askşiirleri.org" Şiir Sitesindeki Muhtelif Şiirlerinin 11-05-2019 Tarihli Okunma Verileri:

Şiir Adı	Okunma Sayısı	Şiir Adı	Okunma Sayısı
Çizik	3.743	Seni Saklayacağım	14300
tentation	3360	Bekle Dedi	12910
<u>Bir Bir</u>	3563	Altıncı Gün	5671
<u>Yalnızlık Paylaşılmaz</u>	3794	<u>Aldanı-Aldatı</u>	4401
Ansızın şiiri	19.862	<u>Albüm</u>	2244

<u>Aşk Şarkısı</u>	19.166	<u>Akıl Gözü</u>	7413
<u>Özlem Şiiri</u>	39.877	<u>Ağlamak – 2</u>	4180
<u>Ben Değildim</u>	12.830	<u>Ağlamak</u>	3.376
<u>Ölüm</u>	8.781	<u>Adsız Şiirler</u>	2441
<u>Ölmeyen</u>	7.844	<u>Adına</u>	3918
Giden	8127	<u>Aşkın Balladı</u>	5978
Sabaha Kadar	9268	<u>Aşk Şarkısı</u>	4965
Yalnızlığa Övgü	4034	<u>Aşk</u>	8947
Lavinia	667		

Özdemir Asaf'ın "e-sehir.com" Şiir Sitesindeki Muhtelif Şiirlerinin 11-05-2019 Tarihli Okunma Verileri:

Şiir Adı	Okunma Sayısı	Şiir Adı	Okunma Sayısı
Aşk	2005879	Akıl Gözü	521479
Seni Saklayacağım	1547782	Yalnızlık	449249
Özlem	1081834	Bilseydi Eğer	373357
Aşkım	939173	Sana	344753
Duygusal	778923	Aşk Şarkısı	338372
Hoşçakal	658270	Yalnızlığın Adı	315780
Seni Seyrederdim	619258	Bekle Dedi	310413
Bu Sevgidir	526275	İstiyorum	296261
Lavinia	290580	Ansızın	207361
Ağlamak	269234	Umut Yaprakları	202619
Do	268764	Gerçek Değer	182303
Benden Sonra Mutluluk	235372	Bir Gece	161306
Susmanın İkinci Yüzü	229905	Onarmak Zordur	158709
Kelebek	228981	Muhasebe	152663
2=1	222766	Kelimeler	151719
Susmak	222748	Ben Değildim	151241
Biz	149634	Denizin Delisi	93577
Yalnızlığa Övgü	120190	Can	91869
Giden	119712	Söyle	86799
İlk	116301	Dün Sabaha Karşı	85760
Sabaha Kadar	114250	Sesin Rengi	85745
Çırlıçılak	111958	Mesaj	85544
İsimsiz	111890	Anmak Unutmak	84311
Bağlılık	103802	Bir Adam	84291
Yaşayan Ölüm	102298	Bir Şey İnsana Ait	81908
Mum Alevi İle Oynayan Kedinin Öyküsü	97092	Yaşam	79127
Ben Size Ne Yaptım	95963	Saçları	77449
Aşkın Baladı	94864	Uykusuzluk	75774
Yuvarlağın Köşeleri	75600	O Gece	70039
Geldim	75580	Nokta	65891
O	73411	Gece	64182

Ağlamak-2	72548	O Akşam	3816
Bugün Ve Bugün	71408	Çocukçada Ben De Varım	62953
Kendisini Unutmuş	62404	Biri	61666
Çok Uzun Bir Öykü	61729	İçin İçin	58848
Bir Şeyin Adı	56961	Duvara Astığım	52732
Anlam	55841	Korku	52142
Denklem	54287	Ölmeyen	51208
An	54002	Ki	51051
Noktasız	47510	Ölümün Yükselişi Ve Çöküşü	40372
Şiir	47450	Taşlama	39530
Yapma Çiçekler	46451	Anahtar	39098
Biraz Sonra	45598	Küçük Ev	38449
Aynanın Oyunu	44545	Günbegün	37458
Uyumak	43987	Eski Öykü	37330
Artakalan	43332	Bil	37285
Su	42751	Yanılı	35778
Şimdi	42559	Ç	34720
Adalet	41944	Sempati	34472
Haksızlık	41072	Mum	34364
Sesiniz	40582	Öykü	34103
Dalını Unutma	33695	Başlamalar	31076
Müzik	32848	Altıncı Gün	30890
Uyanmalı	32671	Şarkı	30632
Karmaşık Doğru	32070	O Işık	30586
O Yolda	31815	Kalmak Türküsü	30484
Gölgeniz	30210	Birikik İnsanın Şarkısı	29748
Sorular	30050	Kocaman	29425
Öğüt	29809	Özet	29064
Seçim	28921	Nasıl	28573
Soluk	28859	Fal	28503
Gülünç Olan	28851	Macera	28399
Yön	28280	Devlet Ve Ben	25917
Düşman	28169	Tablo	25897
Sesin Yargılanışı	28002	Hoyrat	25806
Telaş	27864	Yanık	25657
Baki	27517	Tentation	25579
Değil	27380	Tohum	25571
Denizin Baladı	27228	Epigram	25236
Durak	26594	Yakın	25226
Başka Frekans	26149	Müzik İçin Övgü	25198
Çizgi	26002	Yer	25193
Jüri	25976	Masa	25192
Önce	25958	Düello	25184
Dağlar Üstüne Çeşitlemeler	25183	Yakı	25172
Var	25183	Bildiri	25172
Üçün	25181	Pay	25171
Bolero	25178	Birinci Şimdi	25169

Darı	25176	Sapak	25169
Kımltı	25175	Diyek	25169
Pekiye	25174	Çağrışimler	25169
Uzun Koşu	25174	Yoğun	25168
Sözcü	25174	Altro	25167
Diyalog	25174	Çağrım	25167
Bağlı	25173	Harcamalar	25167
Ultra	25172	Bunca	25166
Poetica	25166	Incognito	25166

Özdemir Asaf'ın "canim.net" Şiir Sitesindeki Muhtelif Şiirlerinin 11-05-2019 Tarihli Okunma Verileri:

Şiir Adı	Okunma Sayısı	Şiir Adı	Okunma Sayısı
2=1	6908	Öğüt	1352
????	2346	Ölümün Yükselişi Ve Çöküşü	1536
Adalet	5659	Öykü	1399
Ağlamak	11056	Özlem	3394
Adsız-1	2824	Pay	2116
Adsız-2	2205	Perspektif	3045
Adsız-3	1733	Peyzaj	1209
Adsız-4	1855	Poetika	1577
Adsız-5	1685	Sana	5881
Akıl Gözü	2935	Saygı	2630
Altro	1443	Seçim	1158
Anahtar	2477	Seni Saklayacağım	3042
Ansızın	7469	Sensiz	2293
Argo	1964	Sesin Yargılanışı	1200
Ayakta Durmak	2807	Sevinç Ve Hüzün...	2087
Aynanın Oyunu	3903	Sorular	1233
Aşk	15364	Su	1431
Bağlı	2330	Susmak	3511
Baki	1566	Susmanın İkinci Yüzü	1685
Ben Değildim	2926	Söz	1478
Benden Sonra Mutluluk	3697	Sözcük	1310
Bil	1632	Şakacı	3781
Bir Adam	3754	Şiir Dünyam	5092
Biri	1653	Şimdi	1680

Boğaz Gezintisi	2312	Şimdinin	1671
Ç	1346	Taşlama	1241
Çağrım	1456	Telaş	1877
Çağrışimler	2544	Tentation	1239
Çırlıçplak	2208	Tohum	1166
Darı	1124	Ultra	1000
Denizin Delisi	2100	Umut Yaprakları	2413
Diyek	1547	Uyarmalı	1070
Do	1229	Uykusuzluk	1620
Duavara Astıgım	1686	Uyumak	2634
Düello	1335	Yalnız	1646
Dün Sabaha Karşı	2308	Yalnız Övgü	1696
Düşüğü	2259	Yalnızlığın Adı	1655
Epigram	1246	Yalnızlık	6440
Eski Öykü	1751	Yalnızlık Paylaşılmaz	8191
Fal	1705	Yalnızım Durumları-I	1616
Gülünç Olan	1597	Yalnızım Durumlar-XX	2258
Güzellik Geride Kaldı	5757	Yalnızım Durumlar-XXı	1073
Gölgeniz	1416	Yalnızım Durumlar-XXıı	1063
Görü	1338	Yalnızım Durumları-V	1173
Harcamalar	1384	Yalnızım Durumları-Vı	1082
Herkesin Kadını	2390	Yalnızım Durumları-Vıı	1081
Hoşçakal	12336	Yalnızım Durumları-Vııı	979
İçin İçin	1574	Yalnızım Durumları-X	1130
İstiyorum	2486	Yalnızım Durumları-Xv	1067
Jüri	2073	Yalnızım Durumları-Xvı	1028
Kaldım	1464	Yalnızım Durumları-Xvıı	1016
Kalmak Türküsü	2507	Yalnızım Durumları-Xvııı	1097
Karanlık Hep Kendine Gider	2146	Yalnızım Durumları-XXıv	1025
Kelebek	2562	Yalnızım Durumları-XXııı	1059
Kımltı	1120	Yalnızım Durumları-Xı	997
Kınamak İçin	1223	Yalnızım Durumları-Xıv	1020
Körebe	3224	Yalnızım Durumları-Xıx	1393
Lavinia	1817	Yalnızım Durumları-Xıı	1077
Masa	1590	Yalnızım Durumları-Xııı	1039
Masal	1830	Yalnızım Durumları-Iv	1029
Mesaj	1599	Yalnızım Durumları-Ix	1024
Muhasebe	1260	Yalnızım Durumları-Iı	1131

Mythe	1729	Yalnızın Durumları-Iıı	1289
Nokta	1416	Yalın	1464
O Gece	2027	Yanık	1208
O Yolda	1313	Yanılgı	1273
O Işık	1415	Yapma Çiçekler	1386
Olmayacaksa	1545	Yaşayan Ölüm	1945
Onarmak Zordur	2114	Yol'un	1397
Oranda	1337	Yön	3152

SONUÇ

Kültür insanın günlük hayatta yediği içtiği konuşması hal ve hareketlerini içeren maddi ve manevi unsurların tümü olup doğumla başlayıp ölüme dek süren bir yaşayış tarzını kapsar. Popüler kültür ise belirli bir döneme ait halkın talebi doğrultusunda oluşmuş (geçici) bir kültürdür. Popüler kültürün toplumdaki varlığı tüketimin varlığına bağlıdır ve tüketim var oldukça popüler kültür devamlılık arz edecektir. Popüler edebiyat kültür endüstrisinin politik aygıtlarından biri olan popüler kültürün önemli bir parçasıdır. Üretim tüketim dengesini insanlığın vazgeçemediği sanatsal eğilimler üzerinden kurgulayan popüler edebiyat nitelik tartışmalarının da önünü açmıştır. Dolayısıyla güncel olarak yazmaya devam eden yazarların çok okunur olması onların eserlerindeki niteliksel boyutu da tartışılır hale getirmiştir. Hayatta olmayan sanatçıların popüler edebiyat içerisinde yer almasının önemli nedenlerinden biri devam eden gündelik hayatın dinamiklerine ayak uydurabilen eserler vermiş olmalarıdır. Bir yazarın popüler edebiyat içerisinde kendisine yer bulmasının pek çok farklı nedeni vardır. Ancak bütün nedenler okunma sayısına odaklanmış bir arz-talep dengesinin yönettiği sistematik bir yapılanmayı içerir.

Özdemir Asaf da yaşadığı dönemde ve günümüzde popüler edebiyat içerisinde kendine geniş bir alan açmış şairlerdendir. Yaşadığı edebi çevreyle yoğrulan, dergi kültürü olan, üretken bir kişiliği bulunan Asaf, şairlikten öte içtenliğiyle akıllarda kalan, okunan bir şahsiyet olmuştur. Özdemir Asaf'ın çoğu kez yaşadığını yazdığı da söylenebilir. Eserleri okur nezdinde büyük yankı bulan Özdemir Asaf, dönemindeki farklı edebi grup ve oluşumların sanatlarını takip imkânı yakalamış, üstat edebiyatçılarla sohbet imkânı bulmuş, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulum aşamasındaki ideolojik baskıları bizzat yaşamış ve tüm bunları eserlerine aksettirirken öz benliğini ve özgünlüğünü korumayı bilmiştir. O, kendine has üslubuyla konulara kendine has bir bakış açısı geliştiren bir şair olmuştur. Günümüzde popüler edebiyat içerisinde geniş okur kitlesine sahip olan Asaf popüler bir şair olarak hâlâ yaşamaktadır. Popüler bir şair olan Özdemir Asaf'a rağbetin reklam ve tanıtım ağlarının henüz gelişmemiş olduğu kendi döneminde bile üst düzeyde olduğu, kitaplarının farklı baskı sayılarını gördüğü, kitap satım oranında ilk üçlerde yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda onun popülerliğinin reklam odaklı gelişmemiş içi dolu bir popülerlik olduğu görülecektir.

Popüler kültür endüstrisinin pratik alanlarından biri olan popüler edebiyat, sanatın üretim-tüketim, arz-talep dengesi üzerinden inşa edilmesini amaçlar; bu nedenle de sayıca

fazla sıradan okuru hedef kitle olarak tercih eder. Tam bu noktada sıradan okura hitap edecek kadar içten, kolay anlaşılır, imgesel dil ve kapalılıktan uzak, kimi zaman duygularını nahif bir söylemle anlatan sanatçılar için popüler olmak kolaylaşır. Popüler edebiyat, günümüzde üretim-tüketim dengesi üzerinden algılanmakta ve toplum mühendisliğinin önemli pratik alanlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme biçiminin doğruluk payı çok yüksek olsa da sıradan okurun anlayabileceği sanatçıya kendiliğinden yönelmesinin etkisi de unutulmamalıdır. Özdemir Asaf'ın kendi yaşadığı dönemlerde okurların ilgisi ile günümüzde popüler kültürün dinamiklerine uyumlu bir şair olduğu için popüler bir edebiyatçı olduğu söylenebilir. Özdemir Asaf'ı popüler bir şair yapan nedenlerin başında tercih ettiği dil ve anlatımın sadeliği gelmektedir. Kapalı imgeleri tercih etmeyen şair, sınırlı sözcük dağarcığını kullanarak her profildeki okura hitap edebilmiştir. Şairin popüler edebiyat figürlerinden biri olmasının diğer nedeni de şiirlerinin arka planında artık herkesçe bilinen öykülerdir. Kısa şiir anlayışını tercih etmesi kısa şiirlerinin imgesel bir yoğunluğa sahip olmaması, kullandığı temaların 'küçük insan' tipine uygun olması da diğer nedenlerdir.

KAYNAKLAR

- ADORNO, Theodor W. (2007). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi* (Çev. N. Ülner, M.Tüzel, E. Gen). İstanbul: İletişim Yay.
- AKBAL, O. (1964). *Şair Dostlarım*. İstanbul: Elif Yayınları.
- AKSAN, D. (2013). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili* Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AKTAŞ, Ş. (2009). *Şiir Tahlili Teori- Uygulama*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ANTOLOJİ.COM. (14/05/2019). "Özdemir Asaf Şair İstatistikleri".
<https://www.antoloji.com/ozdemir-asaf/istatistikler/>
- ARIK, E. (2013). "Sıradan İnsanın Yükselişi: Sosyal Medya Şöhretleri". İletişim ve Diplomasi Dergisi, 1, 97-112.
- ASAF, Ö. (1945). *Hiçbir Kadın Bana Hayır Demedi*. İstanbul: Marmara Kitabevi.
- ASAF, Ö. (1949). Muasır Şiirin Hüviyeti Hakkında Birkaç Düşünce ve Dünya şiirine Genel Bir Bakış. *Kaynak*.1(22), 312-318.
- ASAF, Ö. (1968). *Reading Zindanı Balladı*. İstanbul: Yuvarlak Masa Yayınları.
- ASAF, Ö. (2001). *Yumuşaklıklar Değil*. İstanbul: Adam Yayınları.
- ASAF, Ö. (2002a). *Dün Yağmur Yağacak*. İstanbul: Adam Yayınları.
- ASAF, Ö. (2002b). *Sen SenSen*. İstanbul: Adam Yayınları.
- ASAF, Ö. (2002c). *Bir Kapı Önünde*. İstanbul: Adam Yayınları.
- ASAF, Ö. (2002d). *Nasılsın*. İstanbul: Adam Yayınları.
- ASAF, Ö. (2002e). *Çiçekleri Yemeyin*. İstanbul: Adam Yayınları.
- ASAF, Ö. (2002f). *Yuvarlağın Köşeleri*. İstanbul: Adam Yayınları.
- ASAF, Ö. (2002g). *Seçme Şiirler*. İstanbul: Adam Yayınları.
- ASAF, Ö. (2006). *Ça*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- ASAF, Ö. (2010a). *Sana Mektuplar*. (Haz. Seda Arun) İstanbul: Doğan Kitap.

- ASAF, Ö. (2010b). *Çiçek Senfonisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ASAF, Ö. (2010c) *Dokuza Kadar On*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ASAF, Ö. (2011a). *Oscar Wilde – Özdemir Asaf'ın Kaleminden Hayatı ve Reading Zindanı Balladı*.(Haz. Seda Arun) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- ASAF, Ö. (2011b). *Hidim*.(Haz. Seda Arun) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- ASAF, Ö. (2012). *Sen Bana Bakma, Ben Senin Baktığın Yönde Olurum. Kendi Sesinden Şiirler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ASAF, Ö. (2016). *Benden Sonra Mutluluk*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- AŞKŞİİRLERİ.ORG. (14/05/2019). "Özdemir Asaf".
<http://asksiirleri.org/page/4?s=%C3%B6zdemir+asaf>
- ATEŞ, T. (1991). "Dengeli Bir Gelir Dağılımı, Kültürel Hareketliliğe Hız Kazandırabilir". Milliyet Sanat Dergisi, 7, 150-161.
- AYDAR, D. (2014). "Popüler Kültür ve Müzik Üzerine". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi , 7, 33, 800-807.
- COŞGUN M. (2012). "Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu", Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1, 837-850.
- CUCHE , D. (2013). *Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı (Çev. Turgut ARNAS)*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- ÇAĞAN, K. (2003). *Popüler Kültür ve Sanat*. Ankara: Altinküre Yayınları.
- ÇOBAN, A. (2004). *Edebiyatta Üslup Üzerine*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇONOĞLU, S. (2007). *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Ölüm 1920-1950*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- DİKEN.COM. (04/05/2019). "Okunuyor mu?". <http://www.diken.com.tr/okunuyor-mu-2016da-yaklasik-666-milyon-kitap-basildi-kisi-basi-8-4-kitap-dusuyor/>
- DURMUŞ, G. (2012). *Özdemir Asaf (Şair, Hikâye Yazarı ve Denemeci Olarak)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Enst.
- ERDOĞAN, İ. ALEMDAR, K. (2005). *Popüler Kültürün Üretim Dağıtım Tüketim Pratiklerinin Doğası*. Ankara: Erk Yayınları.

- FACEBOOK.COM. (12/05/2019). "Özdemir Asaf". <http://m.facebook.com>>...>Yazar
- FUAT, M. (16/02/1994). "Konuşan Toplum", Cumhuriyet Gazetesi.
- FUAT, M. (16/05/2019). "Düşünceye Saygı- Özdemir Asaf". <http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/45779/001524187006.pdf?sequence=1>
- GANS, J. H. (2018). *Popüler Kültür Yüksek Kültür* (çev. Emine Onaran İncirlioğlu). İstanbul: Yapı Kredi Yayınevi.
- GEÇER, E. (2013). *Medya ve Popüler Kültür: Diziler, Televizyon ve Toplum*. İstanbul: Metemorfoz Yayıncılık.
- GÜVENÇ, B. (1999). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İSİ, H. (Nisan 2016). "Özdemir Asaf Şiirinde Ünlü Daralması" Çukurova Üni. Uluslararası Sosyal Araştırmalar, 9(43), 299-309.
- KAPLAN, M. (2004). *Şiir Tahlilleri*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- KARACA, A. (2013). *İkinci Yeni Poetikası*. Ankara: Hece Yayınları.
- KARADUMAN, N. (2017). "Popüler Kültürün Oluşmasında ve Aktarılmasında Sosyal Medyanın Rolü". Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2, 2-27.
- KOÇ, M. N. (08/05/2019). "Cemal Süreya'nın Şiir Görüşleri". <http://www.edebiyathaber.net/cemal-sureyanin-siir-gorusleri/>
- KORKMAZ, R. (2007). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*. Ankara:Grafiker Yayınları.
- MUTLU, E. (1998). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınları.
- NAZLI, E. (20/03/2019). "Sosyal Medyada Beğenilmek Neden Bu Kadar Önemli". <http://www.milliyet.com.tr/sosyal-medyada-begenilmek-neden-bu-kadar-onemli--pembenar-yazardetay-aile-2398199/>
- ODABAŞI, Y. (2006). *Tüketim Kültürü- Yetinen Toplumdan Tüketen Topluma*. İstanbul: Sistem Yayınları.
- OKTAY, A. (1993). *Türkiye 'de Popüler Kültür*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ORAL, H. (2014). "Şiir Hikayeleri". İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- ÖZDEMİR, İ. (2001). "Popüler Bir İkon Olarak Fatih Terim". Tezkire Dergisi, 22, 64-186.

PALA, İ. (2008). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları.

SALİK, R. (13/05/2019) . "Özdemir Asaf'ın Lavinia Şiirinin Gizli Hikayesi". <http://www.milliyet.com.tr/ozdemir-asaf-in--lavinia-siirinin-gizli-hikayesi-molatik-3395/?sayfa=4>

TEZCAN, M. (2008). *Kültürel Antropoloji*. Ankara: Maya Akademi.

TÜRK DİL KURUMU, (2011). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

URAL, O. (1984). *Türk Şiiri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

YOUTUBE.COM. (11/05/2019). "Özdemir Asaf". <http://m.youtube.com>

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Yakup ATALAY
Doğum Yeri ve Tarihi : Adıyaman 01/03/1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Adıyaman Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyet/Yayımlar : Atalay, Y.(2019). Popüler Bir Şair Olarak Özdemir Asaf ve Şiirlerinde Yalnızlık Teması . *‘İnsan Ve Sosyal Bilimler Dergisi’*, 2(1),271-280
Aldığı Ödüller :

İş Deneyimi

Stajlar :
Projeler ve Kurs Belgeleri : Adıyaman üniversitesi, (2011). Pedagojik Formasyon Kursu
Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü

İletişim

E-Posta Adresi : yakupatalay@gmail.com.tr

Tarih : 12/09/2019